

Ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistio

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:28

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:28

Ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistio

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN: 978-952-263-655-3 (PDF)

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	26.6.2019	
Tekijät	Ulkomaankoulujen asema ja tulevaisuus -työryhmä		
Julkaisun nimi	Ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistio		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:28		
Diaarinumero	OKM/57/040/2018	Teema	Koulutus
ISBN PDF	978-952-263-655-3	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-655-3		
Sivumäärä	54	Kieli	suomi
Asiasanat	ulkomaankoulut, Suomi-koulut, etäopetus		
Tiivistelmä	<p>Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 17.12.2018 työryhmän pohtimaan ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta. Työryhmän toimikausi oli 17.12.2018–31.5.2019.</p> <p>Työryhmän tehtävänä oli arvioida</p> <ul style="list-style-type: none"> - toimintaympäristön muutosta ja siitä seuraavia uudistustarpeita, - ulkomailla annettavan opetuksen ja koulutuksen tarpeita ja kysyntää, - taloudellisia ja muita toimintaedellytyksiä ja niihin liittyviä toimintamalleja, - ulkomaanoleskelua koskevaa viranomaispäätöksentekoa, sekä - ulkomaankoulujen opetuksen ja koulutuksen merkitystä ja asemaa osana Suomen koulutusjärjestelmää, kansainvälistyvää koulutusta ja koulutusvientiiä. <p>Työryhmän tuli tehdä esitykset toiminnan ja säädöspohjan kehittämiseksi.</p> <p>Työryhmämuistio sisältää kuvauksen suomalaisia ulkomaankouluja koskevasta toimintaympäristöstä, arvion nykytilasta ja työryhmän esitykset toiminnan ja sääntelyn kehittämistarpeista. Muistio sisältää myös esityksiä lainsäädännön kehittämisen pohjaksi.</p>		
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	26.6.2019	
Författare	Arbetsgruppen för utlandsskolornas ställning och framtid		
Publikationens titel	Promemoria av arbetsgruppen för utlandsskolornas ställning och framtid		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2019:28		
Diarienummer	OKM/57/040/2018	Tema	Utbildning
ISBN PDF	978-952-263-655-3	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-655-3		
Sidantal	54	Språk	finska
Nyckelord	utlandsskolor, Finlandsskolor, distansundervisning		
Referat	<p>Utbildnings- och kulturministeriet tillsatte den 17 december 2018 en arbetsgrupp för att dryfta utlandsskolornas ställning och framtid. Arbetsgruppens mandatperiod var 17.12.2018–31.5.2019.</p> <p>Arbetsgruppen hade i uppdrag att utvärdera</p> <ul style="list-style-type: none"> - förändringar i utlandsskolornas omvärld och reformbehov till följd av detta, - behov i och efterfrågan på undervisning och utbildning utomlands, - ekonomiska och andra förutsättningar för verksamheten och lämpliga verksamhetsmodeller - myndigheternas beslutsfattande i samband med utlandsvistelse, - betydelsen och ställningen av utlandsskolornas undervisning och utbildning som en del av Finlands utbildningssystem, den allt mer internationella utbildningen och utbildningsexporten. <p>Dessutom skulle arbetsgruppen lägga fram förslag för att utveckla verksamheten och lagstiftningen.</p> <p>Arbetsgruppens promemoria innehåller en beskrivning av de finländska utlandsskolornas omvärld, en bedömning av nuläget och arbetsgruppens förslag för att utveckla verksamheten och regleringen. Promemorian innehåller också förslag till utveckling av lagstiftningen.</p>		
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Opetus- ja kulttuuriministeriölle	7
1 Johdanto	9
2 Nykytilan kuvaus	10
2.1 Ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut ja lukio.....	10
2.1.1 Lainsäädännön ja opetuksen järjestämislupien kuvaus	13
2.1.2 Rahoitus ja oppilasmäärän kehitys	16
2.2 Skandinaaviset koulut.....	20
2.3 Suomi-koulut.....	20
2.4 Koulutusvienti	22
3 Oikeudelliset erityiskysymykset	24
3.1 Oppilaaksi ottaminen ja tilapäinen asuminen ulkomailla.....	24
3.2 Lakisääteiset maksut ja muut maksut sekä varainkeruu.....	28
3.3 Mahdollisuus ottaa opetukseen yksityisoppilaita	29
3.4 Rahoitusjärjestelmä ja ohjaus	30
3.5 Etäopetus	32
4 Työryhmän kyselyt ulkomaanlähetystöille, huoltajille ja eri organisaatioille	36
4.1 Kysely eräiden maiden opetuslainsäädännöstä	36
4.2 Kysely huoltajille	37
4.3 Kysely eri organisaatioille ja lähetystöille.....	39
5 Ruotsin lainsäädäntö ja käytäntö	41
5.1 Asetus valtionavustuksista.....	41
5.2 Ulkomailla asuvien lasten opetusjärjestelyt Ruotsissa.....	42
6 Nykytilan arvio	43
6.1 Opetuksen tarve sekä taloudelliset ja ammatilliset edellytykset	43
6.2 Oppilaaksi ottaminen	44
6.3 Etäopetus	45
6.4 Suomi-koulut.....	46
6.5 Koulutusvienti	46
6.6 Kaksikielisen opetuksen mahdollisuudet ulkomailla toimivissa suomalaisissa peruskouluissa.....	47
6.7 Tiedottaminen perheille tarjottavasta tuesta	47

7 Kehittämis ehdotukset	49
Liitteet	53
Liite 1. Eriävä mielipide Ulkomaankoulujen asema ja tulevaisuus -työryhmän muistion kohtaan 7. Kehittämis ehdotukset 7.1.a	53
Liite 2. Esitys väestökisteriotteen ilmoittaman kotikunnan käytöstä luopumisesta oppilaaksi otossa kuuden ulkosuomalaisen koulun osalta	54

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 17.12.2018 työryhmän pohtimaan ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta.

Työryhmän tehtävänä oli arvioida

1. toimintaympäristön ylläkuvattua muutosta ja siitä seuraavia uudistustarpeita
2. ulkomailla annettavan opetuksen ja koulutuksen tarpeita ja kysyntää
3. taloudellisia ja muita toimintaedellytyksiä ja niihin liittyviä toimintamalleja, ml. ulkomaanoleskelua koskevan viranomaispäätöksenteon arviointi
4. ulkomaankoulujen opetuksen ja koulutuksen merkitystä ja asemaa osana Suomen koulutusjärjestelmää, kansainvälistyvää koulutusta ja koulutusvientä, sekä
5. tehdä esitykset toiminnan ja säädöspohjan kehittämiseksi.

Työryhmän toimikausi oli 17.12.2018–31.5.2019.

Työryhmän puheenjohtajaksi opetus- ja kulttuuriministeriö kutsui opetus- ja kulttuuriministeriön kansliapäällikkö Anita Lehikoisen. Työryhmän jäseniksi nimettiin hallituksen puheenjohtaja Hilikka Asteljoki, Aurinkorannikon suomalaisen koulun kannatusyhdistyksestä ja hänen varajäsenekseen johtava opettaja Meeri Koski Brysselin suomalaisesta koulusta, hallituksen jäsen Kari Forssten Tallinnan suomalaisen koulun tukiyhdistyksestä ja hänen varajäsenekseen rehtori Tii Neuvonen Tarton suomalaisesta koulusta, rehtori Janne Salmela Moskovan suomalaisesta koulusta ja hänen varajäsenekseen rehtori Päivi Hyyrynen Pietarin suomalaisesta koulusta, toiminnanjohtaja Tina Strandberg Suomi-Seura ry:stä ja hänen varajäsenekseen Fredrik Forsberg Ulkosuomalaisparlamentista, opetusneuvos Satu Elo Opetushallituksesta, henkilöstöjohtaja Pirjo Tulokas ulkoministeriöstä sekä kansainvälisten asiain johtaja Jaana Palojärvi ja johtaja Jari Rajanen opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Ryhmän sihteereinä toimivat hallitusneuvos Janne Öberg, opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja opetusneuvos Annamari Kajasto Opetushallituksesta.

Työryhmä kokoontui viisi kertaa. Työryhmä kuuli asiantuntijoina toimitusjohtaja Lauri Tuomea Kansanvalistusseurasta, koulunjohtaja Tuija Tammelanderia Etäkoulu Kulkurista ja opetusneuvos Paula Mattilaa Opetushallituksesta. Kirjallisesti kuultiin lisäksi Kansaneläkelaitosta, Väestörekisterikeskusta, eräitä Suomen ulkomaansuurlähetystöjä ja Team Finlandia. Työryhmä selvitti Suomi-koulu verkoston kautta ulkomailla asuvien perheiden optusjärjestelyitä ja niihin liittyviä kehittämistarpeita. Lausuntonsa työryhmälle lisäksi toimittivat Suomalais-Eestiläinen kauppakamari ja Barona SeVICES Sapin S.L.

Tämä työryhmämuistio sisältää kuvauksen ulkomailla toimivia suomalaisia peruskouluja ja lukiota koskevasta toimintaympäristöstä, arvion nykytilasta ja työryhmän käsitykset toiminnan ja sääntelyn kehittämistarpeista. Muistio sisältää myös esityksiä lainsäädännön kehittämisen pohjaksi.

Anita Lehikoinen

Hilkka Asteljoki

Kari Forssten

Janne Salmela

Tina Strandberg

Satu Elo

Pirjo Tulokas

Jaana Palojärvi

Jari Rajanen

Janne Öberg

Annamari Kajasto

1 Johdanto

Ulkomailla toimivissa suomalaisissa peruskouluissa annetaan perusopetusta tilapäisesti ulkomailla asuville oppivelvollisille Suomen kansalaisille ja niissä opiskellaan suomalaisen opetussuunnitelman mukaisesti. Toiminnassa on tällä hetkellä kuusi ulkomailla toimivaa suomalaista peruskoulua. Lisäksi ulkomailla toimii yksi lukiokoulutusta järjestävä koulutuksen järjestäjä.

Toimintaympäristö on muutoksessa. Työvoiman rajaylittävä liikkuvuus on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Ulkomailla tilapäisesti asuvien suomalaisten perheiden määrä on lisääntynyt. Yhä enemmän on myös kahden maan välillä sukuloivia perheitä, joiden lapset ovat aloittaneet koulunsa Suomessa. Tilanne korostuu Suomen lähialueille, mutta koskee myös muita alueita. Digitalisaatio ja teknologian kehitys vaikuttavat voimakkaasti myös opetuksessa ja oppimisessa. Kansainvälistymistä edistetään kaikilla koulutusasteilla ja kaikissa koulutusmuodoissa. Koulutusviennin toimia on vahvistettu. Tarvitaan ratkaisuja, jotka mahdollistavat ulkomailla asuvien suomalaisten lasten perusopetuksen pääsyn ja suomen kielen ja kulttuurin osaamisen kehittymisen sekä entistä sujuvamman paluun kotimaahan.

Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuvaa, suomalaisille pääasiallisesti, taikka jossain määrin suunnattua opetus- ja koulutustoimintaa on runsaasti. Ulkomailla toimii mm. Suomikouluja, suomalainen Etäkoulu-Kulkuri, suomalaiset ulkomaan peruskoulut, pohjoismaiset koulut (skandinaviska skola), erilaiset kansainväliset koulut, koulutusvientikoulut, epäviralliset yksityiskoulut/kotikoulut, joilla ei opetuksenjärjestäjän lupaa, mutta jotka saattavat käyttää suomalaisen koulun nimeä. Työryhmämuistiossa on pyritty tunnistamaan kaikki erilaiset toimijat, kuvaamaan niiden roolia opetusjärjestelmässä ja selkeyttämään tältä osin käytettyä terminologiaa. Tämä työryhmämuistio sisältää kuvauksen suomalaisia ulkomaanperuskouluja ja lukiota koskevasta toimintaympäristöstä, arvion nykytilasta ja työryhmän käsitykset toiminnan ja sääntelyn kehittämistarpeista. Muistio sisältää myös esityksiä lainsäädännön kehittämisen pohjaksi.

2 Nykytilan kuvaus

2.1 Ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut ja lukio

Toiminnassa olevia ulkomailla toimivia peruskouluja on kuusi. Aurinkorannikon suomalaisessa koulussa Espanjassa opetusta järjestää Aurinkorannikon suomalaisen koulun kannatusyhdistys ry, Brysselin suomalaisessa koulussa opetusta järjestää Brysselin suomalaisen koulun kannatusyhdistys ry, Moskovan suomalaisessa koulussa, Suomalainen koulu yhdistys ry, Pietarin suomalaisessa koulussa Pietarin Suomalainen koulu yhdistys ry, Tallinnan suomalaisessa koulussa Tallinnan suomalaisen koulun tuki ry ja Tarton suomalaisessa koulussa Tarton suomalaisen koulun Yhdistys ry. Erotukseksi eri puolilla maailmaa toimivista yksityisistä kouluista, jotka on muodossa tai toisessa nimetty suomalaisiksi ja joiden toteutuskonseptit vaihtelevat, Suomen perusopetuslain mukaisella luvalla ja rahoituksella toimivista peruskouluista käytetään tässä termiä ulkomailla toimiva suomalainen peruskoulu. Termin toivotaan vakiintuvan virallisissa yhteyksissä.

Koulujen laatimat kuvaukset omasta toimintaympäristöstään

Aurinkorannikon suomalainen peruskoulu

Koulu toimii Fuengirolassa Espanjassa. Koulua ylläpitää kannatusyhdistys. Lukuvuonna 2019–2020 koulussa oli 400 oppilasta. Jonossa on 100 oppilasta. Henkilökunta on 61. 98 % oppilaista palaa Suomeen jatko-opintoihin. Koulun maksut pyritään pysyttämään alle asetuksen määrän.

Toimintaympäristö on muuttunut viidessä vuodessa työperäisen edestakaisen maahanmuuton vuoksi. Kaupungissa on noin 400 suomalaisyritystä ja niissä perheitä eniten Suomen valtion yrityksissä, asiakaspalvelutehtävissä (Fortum, Trafi) sekä suomalaisissa puhelinyrityksissä Telia, DNA ja niin edelleen. Lisäksi tulevat vientiyritykset, niiden markkinointiyhtiöt Afrikkaan, Aasiaan ja Etelä-Amerikkaan muun muassa Lumo, IT- ja teknologiavienti. Perheiden keskimääräinen oleskeluaika vaihtelee vuodesta koko koulu-aikaan.

Ongelmana on väestökisteriote ja kotikunta niillä, joilla ei ole varaa pitää toista asuntoa/ osoitetta Suomessa. Kotikunta Suomessa on vastoin oleskelusäännöksiä, kun työskennellään espanjalaisen työehtosopimuksen mukaan. On oltava pysyvämpi oleskelulupa.

Tulevaisuuteen tähtäämme uuden koulun rakentamishankkeella. Paine kouluun on kova, hankesuunnitelma alkaa olla valmis, rahoituksesta neuvotellaan. Koulutuksen viennin kanssa on menossa suomalaisen mallikoulun suunnittelu.

Brysselin suomalainen peruskoulu

Brysselin suomalainen koulu on perustettu vuonna 1987. Koulun toimintaa ylläpitää Brysselin suomalaisen koulun kannatusyhdistys ry, jonka jäseninä toimivat koulun oppilaiden vanhemmat. Koulu toimii Waterlooossa samalla kampuksella Brysselin skandinaavisen koulun (SSB), Brysselin norjalaisen koulun (DNSB) sekä akkreditoidun Eurooppakoulu Brussels Argenteulin (EEBA) kanssa.

Brysselin suomalainen koulu järjestää suomalaisen opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suomeksi että ruotsiksi. Osa opetuksesta annetaan myös englanniksi tai ranskaksi.

Suomen valtionavustuksella BSK kattaa pääasiassa opettajien palkkakuluja. Opettajat on palkattu SSB:n kautta, jolle kannatusyhdistys siirtää valtionavustuksen kulujen katteeksi. Toiminta on ollut taloudellisesti haastavaa viime vuosina kampuksen koulujen oppilasmäärän vaihteluiden vuoksi. BSK:n oppilasmäärä on vaihdellut 5–15 oppilaan välillä. Tällä hetkellä BSK:lla ei ole virallista rehtoria. Rehtorin työtehtäviä hoitaa johtava luokanopettaja sekä koulusihteeri.

BSK on ainoa suomalaista opetussuunnitelmaa seuraava koulu Brysselin alueella. Brysselissä sijaitseva Eurooppakoulun suomalainen osasto on tarkoitettu ensisijaisesti EU:n työntekijöiden perheille. Koulu on kuitenkin ääriään myöten täynnä. Oppilaita ei kuitenkaan tule Eurooppakoulusta Brysselin suomalaiseen kouluun, sillä EU:n työntekijöille BSK ei ole ilmainen, toisin kuten Eurooppakoulu on. BSK:n jatko näyttää valoisammalta uuden yhteistyökumppanin EEBA:n kanssa, joka on uusi ja voimakkaasti kasvava koulu. Lukuvuodesta 2019–2020 eteenpäin Brysselin suomalaisen koulun kannatusyhdistys ry ostaa opetuspalvelut EEBA:sta. Tällöin jaamme välttämättömiä koulutoimintaan liittyviä kuluja. Yhteistyö EEBA:n kanssa antaa myös Brysselin suomalaiselle koululle enemmän näkyvyyttä ja mahdollisuuden osallistua yhä enemmän Brysselin kansainvälisille koulutusmarkkinoille.

Moskovan suomalainen peruskoulu

Moskovan suomalainen peruskoulu on perustettu vuonna 1965. Vuodesta 1998 lähtien sen toiminnasta on vastannut Suomalainen koulutusyhdistys ry. Koulu toimii samassa

rakennuksessa ruotsalaisen, japanilaisen ja italialaisen koulun kanssa. Rakennuksen omistaa Venäjän valtio ja tilat ovat Suomen Moskovan suurlähetystön vuokraamat. Vuokratustannuksista vastaa koulutusyhdistys. Vuonna 2013 koulussa oli vielä 37 oppilasta. Ukrainan kriisin myötä oppilasmäärä on laskenut voimakkaasti siten, että kuluvana lukuvuonna koulussa oli yhdeksän oppilasta. Opettajia on rehtorin lisäksi kaksi ja lisäksi koululla on osa-aikainen paikalta palkattu sihteeri. Oppilasmäärän lasku on aiheuttanut koululle taloudellisia ongelmia, joihin yhdistyksen hallitus on vuosien aikana reagoinut voimakkaasti. Koulu on mm. muuttanut pienempiin tiloihin, venäläinen henkilökunta on irtisanottu ja opettajien palkkoja on leikattu. Näillä toimilla koulun talous on saatu vakiintumaan. Siitä huolimatta koulu on ollut useamman vuoden riippuvainen valtion harkinnanvaraisesta avustuksesta, jonka päätöksen myöhäinen saapumisajankohta on vaikeuttanut koulun toiminnan suunnittelua. Koulun tulevaisuus näyttää kuitenkin valoisalta, sillä syksyllä 2019 koulussa aloittaa lukuvuotensa 15 oppilasta. Oppilasmäärä kasvaa ensimmäisen kerran 2010-luvulla.

Pietarin suomalainen peruskoulu

Pietarin Suomalainen Koulu (PSK) on perustettu vuonna 1994. Sen ylläpitäjänä on Pietarin Suomalainen Koulutusyhdistys ry. Oppilasmäärä vaihtelee voimakkaasti Suomen ja Venäjän välisten poliittis-taloudellisten suhteiden mukaan. Perustamisesta aina vuoteen 2010 koulu toimi venäläisissä vuokratiloissa. Kun koulu muutti Pietari Säätiön vuokraamaan Suomi-taloon, vuokratulot muuttuivat koulun suurimmaksi haasteeksi. Suomi-talon ylläpito muodostui niin vaikeaksi, että Suomen valtio osti sen Venäjän valtiolta toukokuussa 2014, jolloin koululla odotettiin vuokran laskevan paikalliselle tasolle ja epävarmuuden taloudesta hellittävän. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut, vuokra on edelleen yli paikallisen tason.

Nykyisellään oppilasmäärä on 35–45 oppilaan tasoa. Kuluja olemme karsineet opettajien määrää säätelemällä. Suomalaiset perheet eivät muuta Venäjälle vain muutamaksi vuodeksi, koska jo orientoituminen venäläiseen toimintakulttuuriin vie aikaa. Suomalaisille perheille ei ole PSK:n lisäksi käytännössä muita vaihtoehtoja. Venäläisen koulut edellyttävät venäjää äidinkielen tasoisena ja kansainväliset koulut englantia.

Pietarin Suomalainen Koulu on avainasemassa, kun Venäjän markkinat taas avautuvat. Toisaalta koulu toimii sidoksena konsulaatin, suomalaisten toimijoiden ja kulttuurin välillä, toisaalta se kasvattaa suomalaisen identiteetin omaavia, venäjän kielen taitoisia tulevaisuuden veronmaksajia.

Tallinnan suomalainen peruskoulu

Tallinnan suomalainen koulu (TASK) on perustettu 1995. Koulua ylläpitää ja kehittää Tallinnan suomalaisen koulun tuki ry. Koululla on Suomen ja Viron valtioiden myöntämät

opetusluvut. Maiden välillä on erityisside niin kulttuurillisesti kuin kaupallisestikin ja tämä yhteistyö on kasvanut vuosittain. Virossa käydään Suomesta työssä pääosin suomalaisomisteisissa yrityksissä tai Suomen valtion työtehtävissä ja usein kyseessä on yli kolme vuotta kestävä työkomennus. Koulun oppilasmäärä on noussut kymmenessä vuodessa kolmenkertaiseksi. Lukuvuonna 2018–9 oppilasmäärä on noin 85 lasta ja nuorta. Oppilasmäärän kasvua rajoittavat tilat. Koulun hallitus on arvioinut oppilasmäärän nousun olevan seuraavina vuosina merkittävä (vuonna 2022 on arvio 120 oppilasta) mikäli uusiin tiloihin voidaan sitoutua pitkäjänteisesti – tätä varten tarvitaan varmuus Suomen valtionavun osuudesta tuleville vuosille. Perheen miettiessä työperäistä muuttoa Viroon on koulu keskeinen tekijä siihen jääkö muu perhe Suomeen vai muuttavatko kaikki yhdessä Viroon. Tallinnan suomalainen koulu pystyy toteuttamaan kustannustehokkaasti ja korkealaatuisesti Suomen opetussuunnitelman mukaisen opetuksen Virossa. TASK mahdollistaa oppilaiden saumattoman paluumuuton suomalaiseen kouluun kotimaassa. Koulu on olennainen osa paikallista ”Suomi-verkostoa”, jossa toimivat mm. Suomen suurlähetystö Tallinnassa, Suomalais-virolainen kauppakamari, Suomi- Instituutti ja paikallinen suomalainen seurakunta.

Tarton suomalainen koulu

Tarton suomalainen koulu on perustettu vuonna 1999. Opetuksen järjestäjänä toimii Tarton suomalaisen koulun yhdistys ry, jonka jäseninä ovat koululaisten vanhemmat. Tarton koulun oppilaskunta muodostuu pääasiassa Tarton yliopistoon opiskelemaan tulleiden suomalaisten, Suomesta lähetettyjen työntekijöiden sekä suomalais-virolaisten perheiden lapsista, joiden Tartossa oleskelun pituus on työstä tai opiskeluista johtuen vaihdellut 1–7 vuoden välillä.

Tänä lukuvuonna Tarton koulussa opiskeli 10 oppilasta, lukuvuodeksi 2019–2020 on jo nyt ilmoittautunut 13 oppilasta. Kokemus on näyttänyt, että oppilasmäärä vaihtelee vuosittain aika suurestikin. Haastavan taloudellisen tilanteen vuoksi koulu on joutunut vähentämään henkilökuntaa ja opettajien palkat ovat matalalla (Viron) tasolla, joten opettajan palkkaaminen Suomesta on hyvin vaikeaa.

Tarton suomalainen koulu toimii yhteistyössä ja samassa rakennuksessa Tarton kansainvälisen koulun kanssa, josta ostetaan myös osa opetuksesta englanniksi. Yhteistyö on järkevää sekä taloudellisesti että opetuksen hyvän laadun kannalta. Tarton suomalaisen koulun ry järjestää opetusta suomeksi. Koulut ovat muuttaneet suurempaan koulurakennukseen vuonna 2017 ja potentiaaliseen kasvuun on edelleen mahdollisuus.

2.1.1 Lainsäädännön ja opetuksen järjestämislupien kuvaus

Perusopetuslain (628/1998) mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä

vuonna esiopetusta. Kunta voi järjestää palvelut itse, yhdessä muiden kuntien kanssa tai hankkia palvelut muulta luvan saaneelta opetuksen järjestäjältä. Perusopetuslain 7 §:n mukaan valtioneuvosto voi kuitenkin myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että opetuksen järjestäminen perustuu erityiseen koulutus- tai sivistystarpeeseen. Yksityisen koulun perustamistarvetta arvioidaan pääsääntöisesti suhteessa ympäröivän seudun kouluverkkoon ja oppilasmääräennusteeseen. Hakijalla on oltava ammatilliset ja taloudelliset edellytykset opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Perusopetuslain mukaan opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Vakiintuneen tulkinnan mukaan perusopetuksen järjestämislupien myöntäminen ja peruuttaminen päätetään valtioneuvoston yleisisitunnossa sen koulutuspoliittisen merkityksellisyyden johdosta.

Lukiolain (629/1998) 3 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan lukiokoulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Myöskään lukio-koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Uusi lukiolaki (714/2018) on vahvistettu tulemaan voimaan 1.9.2019. Koulutuksen järjestämislupaan liittyvät säännökset vastaavat voimassaolevaa lakia.

Luvan myöntäminen on vapaata harkintaa, jota sitovat hallinnon yleiset periaatteet. Lupaviranomainen määrittelee lupaa myöntäessään opetuksen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät tarpeelliset ehdot. Lupa voidaan laeissa määritellyin edellytyksin myös peruuttaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestämislupia koskevista muutoksista.

Voimassa olevien lupien mukaisesti opetuksen järjestäjät saavat järjestää luvassa määrättyllä paikkakunnalla vuoden kestävästä esiopetusta ja perusopetusta tilapäisesti ulkomailla asuville Suomen kansalaisille. Luvat eivät sisällä oikeutta järjestää perusopetusta muille kuin oppivelvollisille (perusopetuslain 46 §). Brysselin suomalaisessa koulussa opetuskielet ovat suomi ja ruotsi, mutta luvan mukaan opetusta saa antaa myös muulla kielellä. Muiden koulujen opetuskieleksi on luvissa määrätty ainoastaan suomi. Lupien erityisenä ehtona on, että oppilasmäärän on oltava vähintään viisi oppilasta kunkin lukuvuoden alussa. Aurinkorannikon suomalaisen koulun kannatusyhdistys ry:llä on lupa järjestää myös lukiokoulutusta tilapäisesti ulkomailla asuville Suomen kansalaisille. Lukion luvan mukainen opetuskieli on suomi.

Vallitsevan tulkinnan (mm. KHO 5310/2017) mukaan järjestämislupien ehtoa tilapäisesti ulkomailla asumisesta tulkitaan kotikuntalain (201/1994) tarkoituksen mukaisesti ja

tilapäisen ulkomailla asumisen arviointi voidaan perustaa kunkin oppilaan tai opiskelijan väestötietojärjestelmän mukaiseen kotikuntatietoon. Kotikuntalain 3 §:n 1 kohdan ja 5 §:n 1 momentin mukaisesti yli yhden vuoden ulkomailla oleskelu johtaa pääsääntöisesti siihen, ettei henkilöllä katsota olevan kotikuntaa Suomessa. Kotikunta voi kuitenkin olla Suomessa, jos henkilöllä on elinolosuhteidensa perusteella kiinteämpi yhteys Suomeen kuin ulkomaiseen asuinmaahansa.

Ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen toimintaa sovelletaan suomen perusopetuslakia ja perusopetusasetusta sekä valtioneuvoston asetusta perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (ns. tuntijakoasetus 422/2012). Lukion osalta sovelletaan lukiokoulutusta koskevia säännöksiä. Opetuksen ja koulutuksen järjestämisessä, myös ulkomailla, on kysymys Suomen lain mukaisesta julkisesta tehtävästä, johon sisältyy myös julkisen vallan käyttäminen. Luvan mukaisen opetuksen järjestämisen voidaan katsoa hallinto-oikeudellisesti olevan tosiasiallista hallintotoimintaa. Julkista valtaa opetuksen ja koulutuksen järjestäjät käyttävät muun muassa tehdessään valituskelpoisia oppilaaksiottamispäätöksiä, myöntäessään opintososiaalisia etuja, antaessaan tutkintotodistuksia ja määrätessään kurinpitorangaistuksia. Kun yksityinen hoitaa julkista tehtävää, sovelletaan tähän toimintaan yleisen hallinto-oikeudellisen periaatteen mukaisesti hallinto-oikeudellisia säännöksiä, kuten hallintolakia (434/2003), sekä virkavastuuta koskevia säännöksiä. Julkisen vallan käyttöön sovelletaan myös lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1998). Valtion ja yksityisen järjestämisen koulutuksen hallinnosta annetussa laissa (634/1998) säädetään myös ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen osalta rekisteröidyn yhteisön tai säätiön järjestämän koulutuksen johtokunnista, rehtorin valinnasta ja johtosäännöstä. Lain 6 §:n nojalla aluehallintovirasto voi kantelun perusteella tutkia, onko opetusta tai koulutusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaan.

Ulkomailla toimivista kouluista on säädetty ensimmäistä kertaa laissa ulkomailla toimivista peruskoulua vastaavasta yksityiskouluista (3/81). Kyseisen lain hallituksen esityksen (1981 vp. n:o 3) yleisperustelujen mukaan ulkomaan kouluja koskeva laki tulisi säätää siksi, että ulkomailla tilapäisesti työskentelevien suomalaisperheiden lukumäärä on huomattavasti lisääntynyt, mikä on johtunut ennen muuta kehitysyhteistyön sekä vientikaupan ja projektiviennin palveluksessa toimivien henkilöiden määrän moninkertaistumisesta. Keskeiseksi ongelmaksi perusteluissa nähtiin näiden perheiden lasten koulunkäynnin järjestäminen tarkoituksenmukaisella tavalla ja nimenomaan siten, että lapset palattuaan Suomeen ilman erillistä tutkintoa voivat jatkaa opiskeluaan peruskoulussa ikäkauttaan vastaavalla vuosiluokalla. Perustelujen mukaan tilapäisesti ulkomailla asuville kouluikäisille suomalaisille lapsille tarkoitettu koulu on omiaan omalta osaltaan edistämään nimenomaan projektivientiä ja kansainvälistä kauppaa yleensä sekä kehitysyhteistyötä. Lain yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ulkomailla asumisen tilapäisyys saattaa toisinaan olla vaikeasti ratkaistavissa. Perustelujen mukaan voidaan kuitenkin katsoa, että lapsen

asumista ulkomailla ei voida pitää tilapäisenä asumisena, jos lapsen vanhempien tarkoitus on pysyväisluontoisesti muuttaa ulkomaille ja ottaa siellä työpaikka, jota ei ole pidettävä sillä tavoin määräaikaisena, että se aikanaan edellyttää kotimaahan paluuta. Esimerkiksi siirtolaisiksi toiseen maahan muuttaneiden lapsia varten ei lain tarkoittamaa koulua voida perustaa.

Kun laki 3/81 kumottiin perusopetuslain voimaantullessa, muutettiin koulutuksen järjestäjän lupa vuonna 1998 uuden lain 7 §:n mukaiseksi, ja näin ollen tilapäisen asumisen vaatimus määrättiin lakiin perustuvassa luvassa. Perusopetuslain perusteluissa (HE 86/1997) todetaan, että opetuksen järjestämislupa yksityiselle koulutuksen järjestäjälle voidaan myöntää erityisen koulutus- ja sivistystarpeen perusteella. Koulutuksen tarpeellisuutta tarkastellaan esimerkiksi suhteessa asianomaisen paikkakunnan tai alueen koulutuskysyntään ja -tarjontaan. Ammatillisten edellytysten arvioinnissa huomiota kiinnitetään muun muassa opetushenkilöstön määrään ja opettajien pätevyyyksiin. Taloudellisten edellytysten arvioinnissa huomiota kiinnitetään puolestaan muun muassa hakijan taloudelliseen asemaan, opetustiloihin sekä kykyyn huolehtia koulutuksen rahoituksesta pidemmällä aikavälillä. Perusteluiden mukaan tarkoituksena on säilyttää kunnan koululaitos perusopetuksen runkona. Tarkoituksena ei ole tavoitella valtion tai yksityisten perusopetusta antavien koulujen lukumäärän lisäämistä. Perusteluissa ei käy ilmi erityisiä ulkomailla toimivia suomalaisia peruskouluja koskevia tarveharkinnan perusteita. Perusteluissa kuitenkin todetaan, että lupa opetuksen järjestämiseen voidaan myöntää edelleen myös ulkomailla annettavaan opetukseen ja että säännös mahdollistaa ulkomaankoulujen toiminnan. Perusopetuksen järjestämisluvat on myönnetty vuosina 1998 ja 1999 välittömästi perusopetuslain voimaantulua. Vain yksi uusi toimija on hakenut perusopetuksen järjestämislupaa ulkomaille. Uutta lupaa ei ole kuitenkaan myönnetty.

2.1.2 Rahoitus ja oppilasmäärän kehitys

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää esi- ja perusopetukseen rahoitusta sellaisen toiminnan osalta, jota valtiovarainministeriön hallinnoima kuntien ikäluokkapohjainen valtionosuus ei kata. Ulkomailla järjestettävän perusopetuslain mukaisen opetuksen rahoitusta hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään.

Järjestämislupa luo opetuksen ja koulutuksen järjestäjälle oikeuden valtionosuuteen. Valtionosuusrahoituksen määräytymisestä säädetään laissa ja asetuksessa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1766/2009) sekä opetusministeriön asetuksissa ulkomailla järjestettävän yksityisen perusopetuksen yksikköhinnan määräämisestä sekä ulkomailla järjestettävän yksityisen lukiokoulutuksen yksikköhinnan määräämisestä (1778/2009 ja 1779/2009).

Perusopetuslain mukaiseen ulkomailla järjestettävään opetukseen opetuksen järjestäjälle myönnetään rahoituksena euromäärä, joka saadaan, kun valtiovarainministeriön vuosittain määräämästä kotikuntakorvauksen perusosasta (6 600,17 euroa) vuonna 2019 vähennetään 320,77 euroa ja erotus kerrotaan luvulla 1,23 ja oppilasmäärällä. Oppilaskohtaista rahoitusta voidaan korottaa tai alentaa valtioneuvoston ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Alennus tai korotus voi olla enintään 20 %. Valtio maksaa myös yksityisille opetuksen järjestäjille kotikuntakorvauksiin liittyvän arvonlisäveron osuuden, joka vuonna 2018 on 3,81 %.

Vuonna 2019 yksikköhinta ilman korotusta on 8 118,20 euroa. Ulkomaille toimiville kouluille määräytyvä rahoitus on 100 prosentista valtionosuutta.

Ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut ja lukio ilmoittavat Tilastokeskukseen syksyn kyselyssä 20.9. Oppilaitostason oppilaat ja opiskelijat -lomakkeella oppilasmäärätiedot (lukion osalta myös kevään perustietokyselyssä 20.1.). Ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen osalta Opetushallituksen erillisellä tiedonkeruulla täydennetään Tilastokeskuksen tiedonkeruuta pyytämällä kouluja ilmoittamaan Opetushallitukselle Oppilasluettelo 20.9./20.1. -lomakkeella tarkemmat tiedot niistä esi- ja perusopetuksen oppilaista ja lukion opiskelijoista, jotka ovat rahoituksen perusteena. Rahoituksen perusteeksi voidaan ilmoittaa vain ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen järjestämisluvan mukaisesti tilapäisesti ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia, joilla vuosittain ennen tilastointipäivää, on todettu kotikunta Suomessa (Kotikuntalaki 201/1994 5 §). Ulkomailla tilapäisesti asuminen on aina ollut rahoituksen peruste ennen vuotta 1998 erillisessä laissa ja vuodesta 1998 järjestämisluvissa. Ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut saavat valtionosuutta järjestämisluvan mukaiseen opetukseen suomalaisista oppilaista, jotka asuvat tilapäisesti ulkomailla.

Vaikka perusopetuslain 31 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään opetuksen, tuen ja opintososiaalisten etujen maksuttomuudesta, voidaan 3 momentin mukaan ulkomailla järjestettävässä opetuksessa oppilaalta periä kohtuullisia maksuja. Maksuja säätelevän eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetun opetusministeriön asetuksen (1323/2001) mukaan ulkomailla järjestettävässä opetuksessa oppilailta voidaan periä maksuja enintään 2 420 euroa vuodessa. Japanin ja Brysselin suomalaisissa kouluissa oppilaalta voidaan kuitenkin periä maksuja enintään 10 700 euroa vuodessa. Perusopetuksen maksuja on korotettu viimeksi vuonna 2007. Espanjan suomalaisessa lukiossa opiskelijalta voidaan periä maksuja enintään 2 900 euroa vuodessa 1.8.2019 lukien.

Eduskunta myöntää vuosittain talousarvion momentille 29.10.30 määrärahan jaettavaksi avustuksina yksityisten perusopetuksen opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 44 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää ylimääräistä avustusta yksityiselle esi- ja perusopetuksen

järjestäjälle valtion talousarviossa osoitetun määrärahan puitteissa. Avustusta voidaan myöntää perusopetuslain 7 §:n mukaisen järjestämisluvan omaavalle opetuksen järjestäjälle. Käytännössä harkinnanvaraisena myönnettävä avustus on ollut vuosittaista, perusrahoituksen lisäksi tulevaa valtionosuudenomaista rahoitusta.

Taulukko 1. Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistama oppilaskohtainen yksikköhinta ulkomailla toimiville peruskouluille vuosina 2014–2019 (euroa)

Yksikköhinnat	Korotus	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Aurinkorannikon suomal. koulu	0 %	8 017,93	7 994,87	8 122,85	8 300,97	7 728,31	7 563,79
Brysselin suomal. koulu	20 %	9 621,52	9 593,85	9 747,42	9 961,16	9 273,97	9 076,55
Pietarin suomal. koulu	20 %	9 621,52	9 593,85	9 747,42	9 961,16	9 273,97	9 076,55
Suomalainen koulutusyhdistys (Moskova)	20 %	9 621,52	9 593,85	9 747,42	9 961,16	9 273,97	9 076,55
Tallinnan suomal. koulu	0 %	8 017,93	7 994,87	8 122,85	8 300,97	7 728,31	7 563,79
Tarton suomal. koulu	0 %	8 017,93	7 994,87	8 122,85	8 300,97	7 728,31	7 563,79

Taulukko 2. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä valtionosuus ulkomailla toimiville peruskouluille vuosina 2014–2019 (euroa)

Valtionosuusrahoitus	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Aurinkorannikon suomal. koulu	2 269 074	2 022 702	1 998 221	2 058 641	1 754 326	1 471 157
Brysselin suomal. koulu	48 108	76 751	97 747,42	94 631	83 466	122 533
Pietarin suomal. koulu	384 861	335 785	428 886	458 213	454 425	508 287
Suomalainen koulutusyhdistys (Moskova)	67 351	86 345	107 222	114 553	139 110	181 531
Tallinnan suomal. koulu	296 663	199 872	268 054	282 233	258 898	351 716
Tarton suomal. koulu	72 161	87 944	105 597	107 913	85 011	90 765

Taulukko 3. Harkinnanvarainen avustus ulkomailla toimiville kouluille (euroa)

Vuosi	Pietarin suomal. koulu	Suomalainen koulutusyhdistys (Moskova)	Tallinnan suomal. koulu	Aurinkorannikon suomal. koulu	Brysselin suomal. koulu	Tarton suomal. koulu	Yht.
2018	169 131	67 950	35 000			5 630	277 711
2017	124 000	62 000	9 500				195 500
2016	150 000	120 000	9 150				279 150
2015	200 000	150 000					350 000
2014	220 000	192 000					412 000

Taulukko 4. Oppilasmäärien kehitys

Oppilasmäärä	2018	2017	2016	2015
Aurinkorannikko	283	254	246	250
Bryssel	5	10	11	9
Pietari	41	36	45	48
Moskova	9	11	13	13
Tallinna	85 (25)*	70 (33)*	82 (34)*	81 (33)*
Tartto	9	11	13	13

* Suluissa Tallinnan koulun oppilasmäärä, josta maksetaan valtionosuutta. Muut oppilaat ovat Viron lainsäädännön mukaisia virolaisen opetusluvassa tarkoitettuja oppilaita.

Taulukko 5. Lukiokoulutuksen oppilasmäärä ja valtionosuusrahoitus v. 2018 (Aurinkorannikon suomalainen koulu)

Koulutusmuoto	Opiskelijamäärä	Yksikköhinta	Kokonaisrahoitus
Nuorten oppimäärä	68,8	6 285,83 euroa	432 675 euroa
Aikuisten oppimäärä	1,3	4 085,79 euroa	5 107 euroa

Taulukko 6. Vuoden 2017 ja 2018 kokonaismaksutulot ja maksutulot jaettuna oppilasmäärällä (valtionosuustiedot)

Koulu	Maksutulot yhteensä 2017	Maksutulot yhteensä 2018	Oppilasmäärä (esi+perus) yhteensä 2017	Oppilasmäärä (esi+perus) yhteensä 2018	Maksut/oppilas 2017	Maksut/oppilas 2018	Maksut/oppilas muutos ed. vuosi
Aurink.		500 993		268,5		1 865	
Brysseli	123 721	107 888	10,5	7,5	11 783	14 385	+22 %
Pietari	173 736	169 776	40,5	38,5	4 289	3 948	-8 %
Moskova	59 865	65 000	12,0	10,0	4 988	6 500	+30 %
Tallinna	188 068	180 762	76,0	77,5	2 474	2 332	-6 %
Tarto	9 650	12 360	12,0	10,0	804	1 236	+54 %

Taulukko 7. V. 2018 ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen kustannukset ja maksut yhteensä ja oppilasmäärällä jaettuna (v. 2018 *alustavat* valtiosuustiedot 23.5.2019 tilanteen mukaan) sisältäen käyttökustannukset mukaan lukien poistot, arvonalentumiset ja sisäisten vuokrien pääomakustannukset

Koulu	Esi oppilas-määrä	Esi kustannukset	Esi maksut	Perus oppilas-määrä	Perus kustannukset	Perus maksut	Esi+perus oppilas-määrä	Esi+perus kustannukset	Esi+perus kustannukset/oppilas	Maksutulo yhteensä	Maksutulo/oppilasmäärä
Aur	17	101 258	25 740	251	2 360 946	475 253	268	2 462 204	9 170	500 993	1 865
Bry	1	29 487	22 750	6	119 578	85 138	7	149 065	19 875	107 888	14 385
Pie	3	32 747	0	35	634 071	3 807	38	666 818	17 319	169 776	3 948
Mos	1	13 954	6 000	9	192 828	59 000	10	206 782	20 678	65 000	6 500
Tal	5	42 857	10 608	72	628 611	170 154	77	671 468	8 664	180 762	2 332
Tar	.	.	.	10	112 314	12 360	10	112 314	11 231	12 360	1 236
Yht.	28	220 303	65 098	384	4 048 348	805 712	412	4 268 651	10 360	870 810	2 113

2.2 Skandinaaviset koulut

Suomen ja Ruotsin välillä on solmittu valtiosopimus (72/2014) yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla. Sopimus on saatettu voimaan lailla yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (483/2014). Yhteistyö käsittää peruskoulun vuosikurssit 1–9 sellaisissa sopimusvaltioiden ulkopuolelle perustetuissa ulkomaankouluissa, jotka on hyväksytty oikeutetuiksi saamaan valtionapua. Sopimuksen mukaan Suomen valtio maksaa suomalaisista oppilaista ruotsalaisessa ulkomaankoulussa valtionapua. Oppilaan tulee täyttää kotimaassaan voimassa olevat valtion tukemaa ulkomaanopetusta koskevat ehdot ja että hänellä on oltava ulkomaankoulussa annettavan opetuksen omaksumiseen vaadittava kielitaito. Ehtona myös on, että samalla paikkakunnalla ei myöskään voi olla valtion tukemaa ulkomaankoulua, jossa opetus tapahtuu oppilaan äidinkielellä.

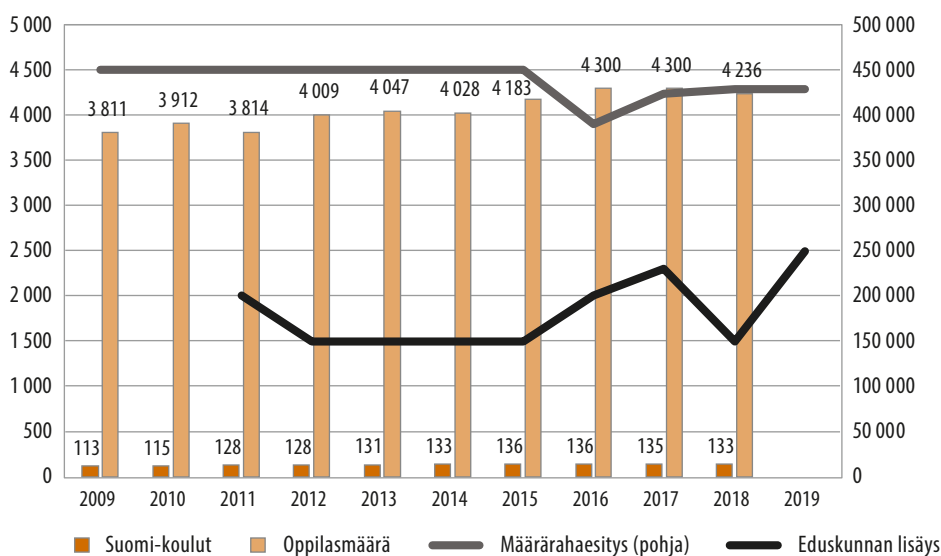
2.3 Suomi-koulut

Suomi-koulut ovat kielikouluja, joissa annetaan ulkosuomalaislapsille täydentävää opetusta suomen kielessä sekä tutustutetaan heidät suomalaiseen kulttuuriin. Toiminnan tavoitteena on myös lisätä yhteisöllisyyttä, toimia perheiden tukiverkostona ja olla ikkuna Suomeen. Maailmalla on noin 140 Suomi-koulua 36 eri maassa jokaisessa maanosassa. Suomi-kouluissa on noin 4 300 oppilasta ja noin 500 opettajaa. Oppilaiden ikäjakama on 3–18 vuotta. Suomi-koulut ovatkin vakiintunut osa ulkosuomalaisten koulutuspalveluja.

Suomi-kouluja rahoitetaan sopimus pohjaisella Opetushallituksen myöntämällä toiminta-avustuksella, jota haetaan Suomi-Seuran kautta, lukukausimaksuilla ja muilla

avustuksilla kuten Suomi-Seuran myöntämällä ulkomaalaisyhteisöille tarkoitetulla avustuksella. Lisäksi kouluilla on omaa varainhankintaa. Suomi-koulujen saama määräraha vaihtelee vuosittain. Lukuvuodelle 2018–19 Suomi-koulujen toimintaan jaettiin avustusta 463 810 euroa eli keskimäärin 108 euroa oppilasta kohden. Lukuvuodelle 2017–18 avustusta jaettiin 527 140 euroa eli keskimäärin 124 euroa oppilasta kohden.

Opetusministeriön vuosittainen määrärahaesitys 450 000 euroa Suomi-koulujen toimintaan on pysynyt samana tai laskenut vuodesta 2009 lähtien. Eduskunta on vuodesta 2011 vuosittain hyväksynyt valtion talousarvioon lisämäärärahan. (Kuvio 1 ja Taulukko 8)

Kuvio 1. Suomi-koulut: oppilasmäärän ja koulujen kasvu

Taulukko 8. Suomi-koulujen saamat määrärahat 2009–2019 (euroa)

Vuosi	OKM	Eduskunta	Yhteensä
2009	450 000	-	450 000
2010	450 000	-	450 000
2011	450 000	200 000	650 000
2012	450 000	150 000	600 000
2013	450 000	150 000	600 000
2014	450 000	150 000	600 000
2015	450 000	150 000	600 000
2016	390 000	200 000	590 000
2017	424 000	230 000	654 000
2018	429 000	150 000	579 000
2019	429 000	250 000	679 000

Valtionavustuksen Suomi-koulujen rahoitus perustuu Opetushallituksen 14.11.2001 tekemään päätökseen (106/382/2001) ns. Suomi-kouluissa suomen/ ruotsin kielen täydentävään opetukseen myönnettävän valtionavustuksen perusteista. Päätös noudattaa opetusministeriön 11.3.1977 vahvistamia ulkosuomalaisten lasten koulunkäynnin tukemista koskevia ohjeita (dnro 11590/04/75). Päätöksessä toiminta määritellään siten, että täydentävä opetus on varsinaisen kouluopetuksen ulkopuolella annettavaa opetusta suomen tai ruotsin kielessä ja perehtymisessä Suomen oloihin. Suomi-koulun ylläpitäjäksi hyväksytään vanhempainyhdistys tai muu yhteisö. Päätöksen mukaan valtionavustuksen saaminen edellyttää, että opetusta annetaan säännöllisesti ja laaditun toimintasuunnitelman pohjalta. Oppilasryhmässä tulee olla vähintään kuusi 3–18-vuotiasta oppilasta, joiden toinen tai molemmat vanhemmat ovat syntyperältään suomalaisia. Oppilaina tulee olla vähintään kolmen eri perheen lapsia. Valtionavustusta myönnetään ensisijaisesti opettajien palkkoihin, tilavuokriin ja oppimateriaalihankintoihin. Opetushallitus on laatinut Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen 2015, joka on tarkoitettu tukemaan Suomi-koulujen opetuksen tavoitteiden asettamista, sisältöjen valintaa sekä oppilaiden oppimisen arviointia. Suositus on laadittu Suomi-kouluissa 3–18-vuotiaille oppilaille annettavaa opetusta varten. Opetushallitus suosittaa, että Suomi-koulut laativat tätä suositusta hyödyntäen koulu-kohtaiset opetussuunnitelmat.

2.4 Koulutusvienni

Koulutusviennin tiekartan (2016–2019, OKM) mukaan koulutusvienniksi voidaan lukea kaikki koulutukseen, koulutusjärjestelmään tai osaamisen siirtoon pohjautuva liiketoiminta, josta muotoillusta tuotteesta tai palvelusta ulkomainen taho maksaa. Suomen koulutusviennin globaaleja markkina-alueita ovat ensisijaisesti Persianlahden ympäristö, Venäjä ja venäjän ympärysvaltiot ja Etelä-Amerikka mutta kiinnostusta on myös Afrikassa, Australiassa sekä Euroopassa. Koulutusviennin keskeisiä sektoreita ulkomaankoulujen näkökulmasta ovat varhaiskasvatus, perusopetuksen kehittäminen ja koulukonseptit, koulutusteknologia, koulutus ja konsultointi, oppimisympäristöratkaisut sekä elinikäinen oppiminen (mm. koulutuspolun jatkuminen II-asteelle ja korkeakouluihin) sekä koulutusmatkailu. Näistä suurinta kasvua viennissä on ollut varhaiskasvatuksessa, koulutusteknologiassa, koulutuksessa ja konsultoinnissa, oppimisympäristöissä sekä koulutusmatkailussa. Suomen koulutusviennin ulkomaankouluja hyödyttäviä tuotteita saattaisivat olla muun muassa

- koulun kokonaiskonsepti, johon sisältyy suunnittelu ja rakentaminen, sisäilma, kouluruoka ja turvallisuus
- opettajien ja koulutusjohdon osaamisen kehittäminen
- virtuaaliset ja fyysiset oppimisympäristöt ja oppisisällöt
- pedagogiset oppimiseratkaisut

- oppimisen arviointi ja laadun varmistaminen
- koulutusmatkailu, johon liittyvää toimintaa ovat esimerkiksi eduisiitit, leirit ja kesäkoulut lapsille, huoltajille, opettajille, koulunjohdolle, viranomaisille.

Ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen roolia koulutusviennissä voitaisiin vahvistaa. Koulut voisivat toimia mallikouluina maailmalla. Ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut voisivat toimia laadunvarmistuksen paikallisina kumppaneina konseptivienissä. Paikallisille kumppaneille tarjoutuisi mahdollisuus vertaisoppimiseen, johdon tukeen sekä työmahdollisuuksiin opettajille ja johdolle. Kulkuri- ja Nomadskolan-etäkoulujen tarjoamat oppisisällöt voisivat olla monikielisiä: näiden tarjonta saavuttaa digitaalisesti oppijat kaikkialla maailmassa. Digitaalisen koulun toimintamalli on myös skaalautuva. Ulkomailla toimivissa suomalaisissa peruskouluissa voisi olla koettavaksi ja nähtävänä showroomeja, experience labejä (=suomalaisen oppimisen kokeilu- ja kokemusympäristöjä) sekä oppimateriaaleja, oppimiskaisuja ja -ympäristöjä. Ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut voisivat tehdä yhteistyötä koulutusviennin toimijoiden kanssa ulkomailla suomalaisille tarjolla olevan ekosysteemin kehittämiseen ja näkyväksi tekemiseen. Tämän ekosysteemin muodostavat ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut, etäkoulut Kulkuri ja Nomadskolan, sekä paikalliset Suomi-yhteisöt ja Suomi-koulut. Yhtenä näkökulmana tälle ekosysteemille voisi olla kehkeytyminen jatkuvan oppimisen palveluita tarjoavaksi verkostoksi.

Eri puolilla maailmaa on perustettu yksityisiä kouluja, jotka ovat muodossa tai toisessa nimetty suomalaisiksi. Niiden toteutuskonseptit vaihtelevat hyvin paljon; osassa on pedagogisesti valmisteltu opetussuunnitelma, jossa on aidosti suomalaisen koulun elementtejä, osassa suomalaisuus näkyy ainoastaan nimessä. Samoin on kouluja, jotka toimivat suomalais-paikallisena yhteistyönä ja vastaavasti on myös kouluja, jotka toimivat vain paikallisin voimin tai hyvin kevyellä suomalaispanoksella. Hankkeilla on usein ollut tarve saada suomalainen todennettu ”leima”, mikä ei ole tähän asti ollut mahdollista. Opetushallitus on pilotoinut koulujen suomalaisuuden validointia kevyellä menettelyllä, mutta laajempi opetussisällön arviointi on osoittautunut tarpeelliseksi. Validointi on tärkeää myös suomalaisen koulutuksen maineenhallinnan kannalta, koska se mahdollistaa tiukemman laatuselan ja antaa välineen erottaa laadukkaat kouluhankkeet ei-toivottavista, pahimmillaan Suomen mainetta vahingoittavista toimista.

Opetushallitus on perustanut työryhmän luomaan mallin näiden koulujen validoinniksi. Mallissa arvioidaan, miten hyvin sekä sisällöllisesti että laadullisesti ao. koulu noudattaa suomalaisen koulun ja opetussuunnitelman periaatteita ja miltä osin sen tulisi toteuttaa myös sisältöjä. Luonnollisesti opetussuunnitelma joudutaan aina osittain mukauttamaan paikallisiin olosuhteisiin.

3 Oikeudelliset erityiskysymykset

Työryhmässä on käsitelty erityisesti seuraavia oikeudellisia kysymyksiä ja teemoja, joihin työryhmän jäseniltä pyydettiin kehittämisenäkemyksiä. Teemat liittyvät ulkomailla sijaitsevien suomalaisten koulujen taloudellisiin ja toiminnallisiin edellytyksiin. Alla on kuvattu asiakohtiin liittyviä säännöksiä ja tulkintoja sekä työryhmässä esitettyjä havaintoja.

3.1 Oppilaaksi ottaminen ja tilapäinen asuminen ulkomailla

Suomen julkisen vallan velvollisuutena on tarjota perusopetusta oppivelvollisille Suomessa. Ulkomailla asuvilla suomalaislapsilla ei ole oikeutta saada Suomen perusopetuslain mukaista opetusta. Lapsen koulunkäyntioikeus ja myös velvollisuus määräytyvät yleensä asuinpaikkamaan lain mukaan. Kotikuntalain 5 §:n mukaan pääsääntönä on, että yli vuoden Suomesta poissa olevilla henkilöillä ei ole kotikuntaa Suomessa (mm. apulaisoikeusasiamies, dnro 4254/4/11). Opetuksen ja koulutuksen järjestämisessä, myös ulkomailla, on kysymys suomen lain mukaisesta julkisesta tehtävästä, johon sisältyy myös julkisen vallan käyttäminen. Suomen julkislainsäädännön soveltamisalaa on näin laajennettu poikkeuksellisesti Suomen rajojen ulkopuolelle. Tämä lienee ollut yksi peruste sille, miksi oppilaaksi on katsottu voitavan ottaa vain Suomen kansalaisia, joilla on edelleen kiinteä yhteys kotimaahan ja ulkomailla oleskelu on tilapäistä.

Ulkomailla sijaitsevien suomalaisten koulujen perusopetuksen järjestämisluvat eivät mahdollista perusopetuslaissa tarkoitetun perusopetuksen järjestämistä muille, kuin luvan mukaisille oppilaille. Tilapäisyyden määritelmä perustuu kotikuntalain säännöksiin. Lain on katsottu luovan yhdenvertaisen ja ennakoitavan tulkinnan järjestämisluvan mainitulle määräykselle. Lähtökohtaisesti laki mahdollistaa asumisen pysyvyyden kokonaistilanteen huomioon ottamisen. Oppilaiden ja heidän huoltajiensa tulee huolehtia siitä, että heitä koskevat väestörekisterimerkinnot ovat ajan tasalla ja oikein. Koulutuksen järjestäjien tulee varmistua Opetushallituksen ohjeen mukaisesti siitä, voidaanko oppilaalle luvan mukaan järjestää opetusta ja näin ilmoittaa hänet myös valtiosuuden perusteeksi.

Ulkomailla asuminen katsotaan kotikuntalain 5 § mukaan tilapäiseksi silloin, kun henkilöllä on väestötietojärjestelmän mukaan edelleen kotikunta Suomessa. Kotikuntalain (201/1994) 1 §:n mukaan laissa säädetään henkilön kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan sekä ulkomailla vakinaisesti asuvan Suomen kansalaisen väestökirjanpitokunnan määräytymisestä. Kotikuntalain 1 §:n 3 momentin mukaan ”jollei muussa laissa toisin säädetä, tämän lain säännöksiä noudatetaan myös silloin, kun valtion tai kunnan viranomaisen taikka kansaneläkelaitos tekee ratkaisuja, joihin henkilön kotikunnalla ja siellä olevalla asuinpaikalla tai henkilön tilapäisellä asuinpaikalla on vaikutusta.” Tämä tulkintasääntö on otettu perusteeksi myös opetuksen järjestämisoikeutta tulkitessa.

Kotikuntalaki ei kategorisesti rajoita tilapäisesti ulkomailla asumista vain vuoden pituiseen jaksoon, vaan sisältää joustoa. Kotikuntalain 3 §:n mukaan henkilön kotikunta ei muutu, jos hänen asumisensa toisessa kunnassa johtuu pääasiassa enintään yhden vuoden kestävästä työtehtävästä, opiskelusta, sairaudesta tai muusta näihin rinnastettavasta syystä. Kotikuntalain 5 §:n mukaan henkilöllä, joka on muuttanut asumaan ulkomaille yhtä vuotta pitemmäksi ajaksi, ei ole kotikuntaa Suomessa. Kotikunta voi kuitenkin olla Suomessa, jos henkilöllä on elinolosuhteidensa perusteella kiinteämpi yhteys Suomeen kuin ulkomaiseen asuinmaahansa.

Jos ulkomaille asumaan muuttanut Suomen kansalainen on Suomen valtion diplomaattisen tai sellaiseen rinnastettavan muun edustuston tai lähetetyn konsulin viraston palveluksessa taikka kehitysyhteistyötehtävissä tai lähetystyötehtävissä, hänen ja hänen perheenjäsenensä kotikunta säilyy kuitenkin Suomessa. Säännöksessä tarkoitettuja tilanteita, joissa kotikunta elinolosuhteiden perusteella voisi säilyä Suomessa, saattaisi kotikuntalain hallituksen esityksen (HE 104/93) mukaan olla käsillä esimerkiksi silloin, kun henkilö oleskelee ulkomailla yhtä vuotta pitempään hoitotoimenpiteen, määräaikaisen työsuhteen, opintojen tai vapaa-ajanvieton johdosta ja palaa tämän jälkeen välittömästi takaisin Suomeen. Kotikunnan ei säännöksen mukaan kuitenkaan yleensä voitaisi katsoa olevan Suomessa enää silloin, kun yhtäjaksoinen ulkomailla asuminen kestää pitkään. Käytännössä rajaksi saattaisi hallituksen esityksen mukaan muodostua esimerkiksi kolme vuotta. Kyseessä on tapauskohtainen kokonaisarviointi.

Rahoituksen perusteena oleviin oppilaisiin voidaan ilmoittaa vain ulkomailla toimivan suomalaisen peruskoulun järjestämisluvan mukaisesti tilapäisesti ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia, joilla vuosittain, ennen tilastointipäivää, on todettu väestötietojärjestelmän mukainen kotikunta Suomessa kotikuntalaki (201/1994) 5 §:n mukaisesti. Tämän vuoksi myös oppilaaksi otto päätökset tulee tehdä tai tarkistaa lukuvuosittain.

Kansaneläkelaitos joutuu omassa päätöksenteossään ulkomailla asumisen/oleskelun tapauksissa arvioimaan ja määrittelemään asumisen tilapäisyyttä ja sen vaikutuksia Suomen sosiaaliturvan piiriin kuulumiseen ja oikeuteen Kansaneläkelaitoksen maksamiin etuuksiin.

Tämän vuoksi työryhmä tiedusteli Kansaneläkelaitokselta, millaisia vaikutuksia ulkomaille muutosta on sosiaaliturvaan ja etuuksiin, miten henkilön tilapäisen tai pääsääntöisen ulkomailta asumisen tila selvitetään ja tukeutuuko Kansaneläkelaitos omassa päätöksenteossään kotikuntalakiin ja/tai väestörekisterikeskuksen tietoihin? Lisäksi kysyttiin, miten tulkinanvaraisissa tilanteissa kiinteitä siteitä arvioidaan ja miten asia tutkitaan tai todennetaan?

Vastauksen perusteella vaikuttaa siltä, että Kansaneläkelaitos hyödyntää väestörekisteritietoja selvitetessä oikeutta etuuksiin ulkomailta oleskelun aikana, mutta oikeus ns. asu- misperusteisiin etuuksiin ei koskaan perustu pelkästään väestörekisteritietoihin. Kansaneläkelaitoksen kokemuksen mukaan etenkin ulkomailta oleskeluun liittyvä tapauskohtainen harkinta myönteisen ratkaisun perusteena on ollut käytännössä jossain määrin ongelmallinen. Tapauskohtainen harkinta ja vaatimus kiinteistä siteistä on asettanut ulkomaille lähtevät ja ulkomailta oleskelevat henkilöt tilanteeseen, jossa he ovat mahdollisesti olleet epätietoisia sosiaaliturvastaan. Tapauskohtainen harkinta mahdollistaa toimeenpanijan näkökulmasta myös sen, että samanlaisissa tapauksissa päädytään erilaiseen lopputulokseen.

Muun muassa näistä syistä johtuen uudessa 1.4.2019 voimaan tulleessa laissa asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ei enää säädetä kiinteistä siteistä ulkomailta oleskeltaessa.

Työryhmä tiedusteli myös Väestörekisterikeskukselta:

- mitkä viranomaiset käyttävät väestörekisterikeskuksen kotikuntatietoja päätöksenteon pohjana
- miten henkilön tilapäisen/pääsääntöisen ulkomailta asumisen tila selvitetään
- miten kotikuntalaissa tarkoitettuja kiinteitä siteitä Suomeen arvioidaan
- ja miten asia tutkitaan/todennetaan
- sekä millaisia puutteita asumiseen liittyvän tiedon oikeellisuudessa on mahdollisesti havaittu.

Väestötietojärjestelmän tietoja, mukaan luettuna kotikuntaa ja asuinpaikan osoitetta koskevat tiedot, hyödyntävät laajasti eri viranomaiset. Vaikka väestötietojärjestelmässä oleva kotikuntaa koskeva merkintä ei kuitenkaan sido toista viranomaista, varsinkin tietojen massamuotoisessa automaattisessa käsittelyssä VTJ:n kotikuntamerkintää kuitenkin käytännössä hyödynnetään sellaisenaan ja poikkeava tulkinta tehdään usein oikaisupyynnön tai vastaavan perusteella. Selvityksen mukaan maistraattien kesken vuonna 2015 yhteisesti sovitun ohjeistuksen mukaan tilapäinen asuminen ulkomailta voi erityistilanteissa kestää enintään kolme vuotta. Aikarajatulkinta pohjautuu kotikuntalain hallituksen esitykseen. Jotta vuotta pidempi ulkomailta asuminen voidaan pääsäännöstä poiketen kirjata

tilapäiseksi, henkilön on ohjeistuksen mukaan esitettävä selvitystä toisaalta oleskelun syyn määräaikaaisuudesta (opiskelu, ulkomaan työkomennus, muu määräaikainen työsuhde) ja toisaalta aikomuksesta palata sen jälkeen Suomeen. Ohjeistuksessa ei kuitenkaan ole otettu tarkemmin kantaa, mikä tällainen näyttö voisi olla.

Ulkomailla asuiksi rekisteröityjen Suomen kansalaisten osoitetiedoissa on saadun selvityksen mukaan havaittu runsaasti puutteita ja virheitä, jotka johtuvat siitä, että ulkomailla asuvat eivät ilmoita ulkomaisen osoitteensa muuttumisesta Suomen maistraatille. Lisäksi on tapauksia, joissa henkilöiden tilapäinen asuminen ulkomailla muodostuu useiden vuosien pituiseksi, kun nämä eivät ilmoita maistraatille Suomeen palaamisesta tai siitä, että asuminen ulkomailla muuttuu vakinaiseksi. Tämä johtuu mm. siitä aikaisemmasta käytännöstä, että tilapäiselle ulkomailla asumiselle ei aina merkitty päättymispäivää. Nykyisin sovellettavan ohjeistuksen mukaisesti tilapäiselle ulkomailla asumiselle on aina merkittävä päättymispäivä.

Väestötietojärjestelmään tehtävä merkintä ulkomailla asumisen tilapäisyydestä tai vakinaisuudesta perustuu suurelta osin henkilön omaan ilmoitukseen. Silloin kun kysymyksessä on ilmoitus joko vakinaisesta tai enintään vuoden kestävästä tilapäisestä asumisesta, ei asumisen keston perusteita käytännössä tutkita. Ulkomailla asuvien Suomen kansalaisten tietojen ylläpidon keskeinen haaste on, että ainakin asumista koskevien tietojen muutoksista saadaan käytännössä tietoja vain henkilöiltä itseltään. Väestörekisterikeskukselta saadun selvityksen mukaan mitään kohtuullisenkaan kattavia eri valtioiden viranomaisten välisiä järjestelyjä toisessa maassa asuvien kansalaisten osoitetietojen päivittämiseksi ei ole.

Aurinkorannikon suomalainen koulu, Brysselin suomalainen koulu, Moskovan suomalainen koulu, Pietarin suomalainen koulu, Tallinnan suomalainen koulu, ja Tarton suomalainen koulu toimittivat työryhmälle esityksen ”väestörekisteriotteen ilmoittaman kotikunnan käytöstä luopumisesta oppilaaksi otossa kuuden suomalaisen koulun osalta”, jonka mukaan opetuksen järjestämisluvista tulee poistaa sana ”tilapäisesti” ja oppilaaksi otto tapahtuu Suomen passin ja sosiaaliturvatunnuksen perusteella. Esityksen mukaan vaihtoehtoisesti opetusluvut jätetään sanamuodoltaan ennalleen ja todetaan niiden koskevan koulujen perustamista.

Työryhmän ulkomailla sijaitsevia suomalaisia kouluja edustavien jäsenten toimittaman selvityksen mukaan väliaikainen oleskelu 1–3 v on ongelmallinen. Lähetettyjen työntekijöiden komennus saattaa kestää joissain tapauksissa yli kolme vuotta. Esimerkiksi Viron osalta liikehdintä on maiden välillä vilkasta ja erityyppisiä tilanteita väliaikaaisuuteen liittyen on paljon. Kotikunnan vaatimisen on havaittu tuottavan harmia oppilaaksi otolle ja kotikuntalain kiertämisestä. Työryhmän ulkomailla sijaitsevia suomalaisia kouluja edustavien jäsenten havaintojen mukaan vaikuttaa siltä, että kiinteiden siteiden arvioinnissa korostuu se, onko oppilaan perheellä kiinteää omaisuutta, esimerkiksi asunto, Suomessa. Tämän

on nähty eriarvoistavan oppilaita mm. heidän perheidensä varallisuusaseman, sukulaisuhteiden taikka muiden heidän vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevien syiden vuoksi. On myös esitetty epäilyjä, että tilapäisen oleskelun kriteerien ja valvonnan puutteen vuoksi asumiseen liittyviä tietoja ei ole pidetty ajan tasalla, taikka tietoa asumisesta on pyritty manipuloimaan näennäisin asumisjärjestelyin.

3.2 Lakisääteiset maksut ja muut maksut sekä varainkeruu

Suomen Perustuslain (731/1999) 16 §:n 1 mom. ja perusopetuslain (628/1998) 31 §:n mukaisesti pääsääntönä on perusopetuksen maksuttomuus. Perusopetuslain 31 §:n mukaan ulkomailla järjestettävässä opetuksessa yksityisen yhteisön tai säätiön asianomaisen ministeriön antaman erityisen koulutustehtävän perusteella voidaan oppilaalta periä kohtuullisia maksuja. Tarkemmin maksuista säädetään opetusministeriön asetuksella eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista (1323/2001). Asetuksen 2 §:n 1 mom. mukaisesti ulkomailla järjestettävässä perusopetuksessa oppilaalta voidaan periä maksuja enintään 2 420 euroa vuodessa. Brysselin suomalaisissa kouluissa oppilaalta voidaan kuitenkin periä maksuja enintään 10 700 euroa vuodessa. Espanjan suomalaisessa lukiossa opiskelijalta voidaan periä maksuja enintään 2 900 euroa vuodessa.

Maksuasetuksen 7 §:n mukaan oppilaalta ja opiskelijalta perittävä maksu ei saa ylittää euromäärää, joka saadaan, kun koulutuksen järjestäjälle koulutuksen järjestämisestä oppilasta tai opiskelijaa kohden aiheutuneista keskimääräisistä kustannuksista vähennetään kunkin oppilaan tai opiskelijan osalta koulutuksen järjestäjälle myönnetty valtionrahoitus. Asetuksen mukaiset maksut ovat olleet voimassa vuodesta 2007.

Perusopetuslain 44 §:n 2 ja 3 momentissa ja lukiolain 37 §:ssä on säädetty oppilaalta perittävän maksun suorittamisen viivästymisen seuraamuksista ja niistä toimenpiteistä, joihin opetuksenjärjestäjä voi maksun viivästyessä ryhtyä. Jos oppilaalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä siten kuin korkolaissa (633/1982) säädetään. Maksu saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä.

Opetushallituksen saamien valtiosuus- ja valtionavustustietojen mukaan Brysselin, Pietarin ja Moskovan suomalaiset koulut keräävät keskimäärin suurempia maksuja oppilailta kuin mitä asetuksessa säädetään. Ministeriö on kiinnittänyt koulujen huomiota siihen, että suullisesti ja kirjallisesti oppilaiden huoltajille annettavasta informaatiosta on selvästi ja johdonmukaisesti käytävä ilmi, että asetuksessa säädettyä ylittävät maksut ovat oppilaille ja huoltajille vapaaehtoisia. Vaikuttaa siltä, että asetuksen ylittävät maksut ovat eräiden koulujen osalta muodostuneet pysyväksi tavaksi rahoittaa koulujen perustoimintaa, jolloin niiden tosiasiallinen vapaaehtoisuus saattaa olla kyseenalainen.

Muusta opetuksen järjestäjien varainkeruusta ei ole erityisiä säännöksiä opetuslainsäädännössä, vaan opetuksen järjestäjät noudattavat Suomessa muun muassa rahankeräyslakia ja arpajaislakia. Ulkomailla noudatetaan kyseessä olevan maan lakia.

Työryhmässä käytyjen keskustelujen ja saatujen selvitysten perusteella vaikuttaa siltä, että muuta, kuin suoraan maksuihin liittyvää varainhankintaa kouluilla ja niitä ylläpitävillä yhteisöillä on vähän. Kouluvierailuista ja vastaavista koulutusvientiä lähellä olevista toimista ei ole olemassa suunniteltua toimintamallia eikä niistä kerätä maksuja. Esitetyn käsityksen mukaan muun muassa Espanjan lainsäädäntö estää varainhankinnan koulun toimintaan liittyen.

3.3 Mahdollisuus ottaa opetukseen yksityisoppilaita

Työryhmässä keskusteltiin tarpeista ja mahdollisuuksista ottaa opetukseen yksityisoppilaina muita kuin luvassa tarkoitettuja tilapäisesti ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia. Lisäksi keskusteltiin opetuskieleen liittyvistä seikoista.

Oikeus järjestää Suomen lainsäädännön mukaista perusopetusta perustuu valtioneuvoston myöntämään opetuksen järjestämislupaan. Voimassa olevien lupien mukaisesti opetuksen järjestäjät saavat järjestää luvassa määrättyllä paikkakunnalla vuoden kestävää esiopetusta ja perusopetusta tilapäisesti ulkomailla asuville Suomen kansalaisille. Ehdot täyttävällä lapsella tai nuorella voidaan katsoa olevan oikeus päästä opetukseen yhdenvertaisin perustein, mikäli koulussa on oppilaalle tilaa. Ehdotonta oikeutta päästä opetukseen, taikka ehdotonta velvollisuutta järjestää opetusta kaikille halukkaille, ei kuitenkaan ulkomailla ole. Koulujen opetuskieli on suomi (poikkeuksena Brysselin koulu, jonka opetusluvassa on kaksi kieltä). Opetuksen järjestäjän valtiosuus määräytyy luvan mukaisten oppilaiden määrän mukaisesti. Perusopetuslain mukaan opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Perusopetus on myös lähtökohtaisesti maksutonta. Ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen osalta kohtuullisten maksujen kerääminen on mahdollista mutta oppilasmaksun enimmäismäärä on säännelty. Valtiosuusrahoitus on tarkoitettu vain luvan mukaisen toiminnan käyttökustannuksiin.

Lupaviranomaisena toimivan opetus- ja kulttuuriministeriö on tulkinnut asiaa siten, että kokonaisuutena voimassa olevaa lainsäädäntöä ja sen nojalla myönnettyjä lupia tarkastellen ei voida tulla sellaiseen johtopäätökseen, että yksityisiä maksullisia oppilaita voisi ottaa samaan opetukseen kuin järjestämisluvassa tarkoitettuja oppilaita. Julkista rahoitusta ei yksityiseen maksulliseen toimintaan voi käyttää. Yksityisopiskelijoiden ottaminen ja heiltä kapallisin perustein määrittyvän maksun periminen vaikuttaa voimassa olevan lainsäädännön perusteella ongelmalliselta. Muut kuin luvassa määritellyt oppilaat eivät ole perusopetuslaissa tarkoitettuja oppilaita, eivätkä laissa säädetyt toimivaltuudet, oikeudet ja

velvollisuudet ole näiden oppilaiden osalta voimassa. Vaikka perusopetuksen järjestämisluvan saaneen opetuksen järjestäjän voidaan tulkita voivan järjestää myös erityisiä tutkintoja, ei erityisten tutkintojen vastaanottaminen yhdistettynä lupaan perustumattomaan opetustoimintaan ole kestävä ratkaisu.

Mikäli yksityisopiskelusta kaavailtaisiin koulujen taloudellista asemaa parantavaa opetuksen kulut kattavaa tulonlähdettä tai jopa taloudelliseen voittoon tähtäävää koulutusvientituotetta, tulee lainsäädäntöön ja järjestämislupiin tehdä periaatteellisia muutoksia. Koulutusviennin edistämiseksi lainmuutoksia on viime vuosina tehty sekä ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön että lukiolakiin. Valtiontukilainsäädäntö tulee mahdollisissa eri vaihtoehdoissa ottaa huomioon.

Opetuksen järjestäjien työryhmäedustajat eivät tuoneet esiin erityistä tarvetta ottaa opetukseen oppilaita, joista ei makseta valtionosuutta ja joiden maksu määräytyis liiketaloudellisin perustein. Myöskään ei nähty erityistä tarvetta järjestää opetusta muulla, kuin koulujen nykyisellä luvan mukaisella opetuskielellä (suomi).

3.4 Rahoitusjärjestelmä ja ohjaus

Valtionosuusrahoitus on säädetty vuodesta 1993 asti perustumaan myös ulkomailla järjestettävän opetuksen osalta oppilasmääriin ja keskimääräisiin kustannuksiin perustuvaan yksikköhintaan. Yksikköhinnan lakisääteisillä korotuksilla on pyritty ottamaan huomioon eri maiden kustannustason erot.

Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus muodostuu laskennallisesta valtionosuusrahoituksesta, harkinnanvaraisista avustuksista ja maksuista, joiden enimmäismäärästä säädetään asetuksessa. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus tulee siis kolmesta eri kanavasta. Tämän lisäksi opetuksen järjestäjillä voi olla muuta varainkeruuta. Oppilasmäärä on silti määräviin tekijä opetuksen järjestäjän rahoituksen kannalta.

Aikanaan 1980-luvun alkupuolella Ulkomailla toimivista suomalaisista peruskouluista ensimmäistä kertaa lailla säädettyä koulujen tuomista valtionosuusrahoituksen piiriin perusteltiin sillä, että vuosittaiset valtionavustukset olivat epävarmoja eikä niiden taso ollut ennakoitavissa.

Tilanteessa, jossa oppilasmäärä merkittävästi pienentyy, on selvää, että taloudelliset edellytykset järjestää toimintaa heikenevät. Eräiden koulujen osalta oppilasmäärä on jo niin pieni, että koulut eivät ole voineet vuosiin toimia valtionosuuden varassa, vaan monta

kymmentä prosenttia koulujen rahoituksesta tulee harkinnan varaisena avustuksena. Myös ylimääräisiin maksuihin on turvauduttu.

Oppilasmäärävaihteluiden lisäksi myös koulujen omilla valinnoilla on joissain tapauksissa ollut merkittävää vaikutusta taloudellisten edellytysten heikentymiseen. Opetuksen järjestäjien aikaisempina vuosina kertyneet varat on käytetty korkeisiin tilakustannuksiin ja erityistä viivästyneisiin rakennushankkeisiin. Valtiolla ei ole ollut toimivaltaa ohjata yksityisiä toimijoita näissä valinnoissa. Valtion ohjauskeinot rajoittuvat informaatio-ohjaukseen ja valtionavustusten myöntämiseen. Hyvin poikkeuksellisesti valtioneuvosto voi peruuttaa opetuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei täytä laissa säädettyjä luvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä (koulutus ja sivistystarve sekä ammatilliset ja taloudelliset edellytykset) tai jos opetus muuten järjestetään vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Aikanaan ulkomailla toimivasta peruskoulua vastaavasta yksityiskoulusta annetun lain voimassa ollessa valtion ohjauksen voidaan arvioida olleen tiukempaa, sillä koulun yleinen johto ja valvonta kuuluivat lain mukaan välittömästi kouluhallitukselle.

Kouluhallitukselle eli nykyiselle Opetushallitukselle kuuluneen valvontavelvollisuuden päätyttyä ulkomaankoulujen toimintaa ohjaavat voimassa olevat opetussuunnitelman perusteet sekä perusopetusta ja lukiokoulutusta koskeva lainsäädäntö. Opetushallituksen näkökulmasta koulut ovat samassa asemassa muiden perusopetusta ja lukiokoulutusta järjestävien kuntien ja koulujen kanssa. Opetushallituksen tehtäviin kuuluu ohjeiden, suositusten ja määräysten antaminen liittyen opetussuunnitelmien toimeenpanoon sekä opetussuunnitelmien toimeenpanon tuki. Ulkomaankouluille annettavaan informaatio-ohjaukseen ja tukeen on nimetty opetusneuvos perusopetus ja varhaiskasvatustyksiköstä Opetushallituksessa. Opetushallitus järjestää joka elokuu verkostoitumistapaamisen ja koulutuksen koulujen rehtoreille Opetushallituksessa. Mukana on ollut myös koulujen opettajia ja kouluja ylläpitävien yhdistysten hallitusten jäseniä. Tämän lisäksi Opetushallitus neuvoo ja ohjaa tarvittaessa sähköpostitse ja puhelimesta. Linkit koulujen kotisivuille löytyvät Opetushallituksen verkkosivuilta.

Kuten opetustoimintaa Suomessa, myös ulkomailla annettavaa perusopetuslain mukaista opetusta valvoo kanteluiden perusteella aluehallintovirasto. Tehtävä on säädetty Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Rahoituksella, lupamenettelyllä ja muulla valvonnalla on merkitystä opetuksen järjestäjän sisämarkkinaoikeudelliseen statukseen. Euroopan unionin komission on tiedonannossaan (2016/C 262/01) linjannut valtiontuen käsitettä ja siihen liittyvän taloudellisen toiminnan käsitettä koulutuksessa. Tiedonannon kohdan 28 mukaan julkista koulutusta, joka järjestetään valtion rahoittaman ja valvoman kansallisen koulutusjärjestelmän puitteissa, voidaan pitää muuna kuin taloudellisena toimintana. Unionin tuomioistuin on katsonut, että "perustaessaan ja pysyttäessään tällaisen julkisen koulutusjärjestelmän, joka saa yleensä

rahoituksensa julkisista varoista eikä oppilailta tai heidän vanhemmiltaan, valtio ei pyri harjoittamaan voittoa tuottavaa toimintaa, vaan se suorittaa yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja koulutuksellisia tehtäviään väestöään kohtaan”.

Tiedonannon 29 kohdan mukaan julkisen koulutuksen ei-taloudelliseen luonteeseen ei periaatteessa vaikuta se, että oppilaat tai heidän vanhempansa joutuvat toisinaan maksamaan opetus- tai ilmoittautumismaksuja, joilla katetaan osa järjestelmän toimintakuluista. Koska tällaiset maksut kattavat usein vain murto-osan palvelun todellisista kustannuksista, niitä ei voida pitää korvauksena tarjotusta palvelusta. Tämän vuoksi ne eivät muuta pääasiassa julkisin varoin rahoitetun yleisen koulutuspalvelun ei-taloudellista luonnetta. Näitä periaatteita voidaan soveltaa julkisiin koulutuspalveluihin, kuten ammattikoulutukseen, yksityiskouluihin ja julkisiin kouluihin, lastentarhoihin, sivutoimiseen opetustoimintaan yliopistoissa sekä yliopisto-opetukseen.

Tiedonannon 30 kohdan mukaan tällaiset julkiset koulutuspalvelut on erotettava palveluista, jotka rahoitetaan pääasiassa oppilaiden tai heidän vanhempiensa maksuilla tai kaupallisilla tuloilla. Esimerkiksi opiskelijoiden kokonaan rahoittamat ylemmän asteen koulutuspalvelut kuuluvat selvästi jälkimmäiseen luokkaan. Joissakin jäsenvaltioissa myös julkisyhteisöt voivat tarjota koulutuspalveluja, joita on niiden luonteen, rahoitusrakenteen ja kilpailevien yksityisten laitosten olemassaolon vuoksi pidettävä taloudellisina palveluina.

Maksujen osalta työryhmässä tuotiin esiin tarve nostaa maksujen enimmäismäärä 6 000 euroon. Asetuksen toivottiin olevan mahdollisimman väljä, jotta koulut voivat toimia joustavasti taloudellisen tilanteen mukaisesti. Lisäksi esitettiin mahdollisuutta ottaa opetukseen muunmaalaisia oppilaita ja periä näiltä korkeampia oppilasmaksuja.

Opetuksen järjestäjien työryhmäedustajien mukaan koulujen oppilasmäärä, ja näin taloudellinen tilanne, kohenisi, mikäli tilapäisen asumisen kriteeristä luovuttaisiin. Lisäksi esitettiin pienten koulujen valtionosuuden lisäämistä 20 prosentilla. Esille tuotiin tarve saada nykyitä huomattavasti aikaisemmin tietoon valtionosuutta täydentävän harkinnan varaisen valtionavustuksen määrä. Harkinnanvaraisen valtionosuuden päätös pitäisi tulla helmikuun loppuun mennessä, jotta koulut voivat suunnitella seuraava lukuvuotta. Lisäksi erityistapauksena mainittiin Pietarin suomalainen koulu, jonka korkea vuokra valtion tulisi kohtuullistaa.

3.5 Etäopetus

Perusopetus sisältää oikeuden tukeen ja etuuksiin ja on pääsääntöisesti lähiopetusta. Oppivelvollisuusikäisten perusopetus järjestetään lähiopetuksena. Lähiopetuksen kuuluu

opettajan antama opetus koulun osoittamassa turvallisessa opiskeluympäristössä työsuunnitelmassa määriteltynä työaikoina. Voimassa oleva perusopetuslaki ei mahdollista opetuksen järjestämistä etäopetuksena, jossa oppilas valitsee itse opiskelun ajan ja paikan. Opetuksessa voidaan kuitenkin hyödyntää etäyhteyksiä esimerkiksi videon tai tietokoneen välityksellä, kunhan edellä mainitut lähiopetuksen kriteerit täyttyvät.

Tulkinta perustuu perusopetuslain 30 §:n 1 momenttiin, jossa säädetään oppilaan oikeudesta saada opetusta. Lain mukaan opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tulkinta perustuu myös perusopetuslain 29 § 1 momenttiin, jonka mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Perusopetus on säädetty tapahtuvaksi määrättyinä koulupäivinä tapahtuvana opetuksena. Opetuspäivistä ja päivittäisestä työmäärästä säädetään laissa ja sitä täydentävässä asetuksessa. Lisäksi säädetään opetukseen oikeudesta oppilashuoltoon, terveydenhuoltoon, ravintoon ja muihin opintososiaalisiin etuihin. Mainituista oikeuksista ei ole säädetty poikkeuksia. Niihin on oikeus, ja ne on järjestettävä, mikäli oppilas osallistuu perusopetuslaissa tarkoitettuun perusopetukseen.

Perusopetuslaissa on nimenomaisesti erotuksena oppivelvollisten perusopetuksesta säädetty (46 § 9 mom.), että oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetus voidaan järjestää osaksi tai kokonaan etäopetuksena.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014, 39) mukaan perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettava opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Lisäksi todetaan, että oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata.

Ulkomailla asuvilla oppivelvollisuusikäisillä on mahdollisuus opiskella perusopetuksen oppimääriä etäyhteyksiä hyödyntäen joko suomenkielistä opetusta tarjoavassa etäkoulu Kulkurissa tai ruotsinkielistä opetusta tarjoavassa etäkoulu nimeltä Nomadissa (Nomadskolan).

Kansanvalistusseura ry ylläpitää etäkoulu Kulkuria. Kansanvalistusseuran selvityksen mukaan Kulkurissa voi opiskella alakoulussa kaikkia pakollisia lukuaineita. Yläkoulussa voi opiskella kaikkia pakollisia oppiaineita. Kulkuri ilmoittaa internetsivuillaan, että oppilas voi tarvittaessa saada perusopetuksen päättötodistuksen. Osa Kulkurin oppilaista ei käy koulua ja pyrkii suorittamaan perusopetuksen oppimäärän opiskelemalla Kulkurissa. Suurin osa Kulkurin oppilaista kuitenkin opiskelee paikallisessa tai kansainvälisessä koulussa

ja suorittaa Kulkurissa yksittäisiä oppiaineita, kuten suomen tai ruotsin kieltä. Muilta osin Kansanvalistusseura suosittaa opiskelemaan Suomen historiaa ja yhteiskuntaoppia. Lisäksi Kulkuri tarjoaa mahdollisuuden opiskella 7. luokan pakolliset kurssit taito- ja taideaineista, joita ovat kotitalous, kuvataide, käsityö ja musiikki, ja joita ulkomaisissa kouluissa ei välttämättä opiskella.

Kansanvalistusseuralla ei ole perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettua perusopetuksen järjestämislupaa.

Etäkoulu Kulkurin internetsivujen mukaan ulkomailla asuva oppilas, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa, voi suorittaa perusopetuksen oppimäärän ns. erityisessä tutkinnossa. Suorittaminen tapahtuu joko osallistumalla kurssin päätteeksi valvottuun päättökokeeseen (lukuaineet) tai kokoamalla kurssin aikana portfolio (taito- ja taideaineet sekä terveystieto). Päättökokeet suoritetaan Suomessa Etäkoulu Kulkurin toimistossa tai muussa koulussa tai oppilaan asuinmaassa paikallisessa tai kansainvälisessä koulussa, Suomi-koulussa, suurlähetystössä tms. paikassa, jossa valvonta voidaan järjestää ja jonka Etäkoulu Kulkuri hyväksyy.

Päättötodistukset Kulkurin oppilaille kirjoittaa Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu. Viikin normaalikoulu on sitoutunut antamaan Kulkurin ulkomailla asuville perusopetuksen oppilaille todistukset erityisessä tutkinnossa suoritetuista perusopetuksen oppimääristä eli päättötodistukset.

Kulkuri verkkokoulun oppilasmäärä on ollut nouseva. Vuonna 2016–2017 oppilaita oli 280, vuosina 2017–2018 300 ja vuosina 2018–2019 390 (lähde: KVS esitelmä).

Opiskelu on maksullista. Verkkokurssin hinta on 200 euroa. Koko vuosiluokan hinta 7. vuosiluokalla on 3 200 euroa. Kulkurin opettaja voi antaa oppilaalle verkkokurssiin liittyvää henkilökohtaista tukiopetusta. Opetus tapahtuu verkkoneuvotteluohjelman välityksellä ja maksaa 50 € / tuokio (kesto 30–45 minuuttia). Lisäksi peritään 50 euron maksu oppiaineelta ko. aineen päättökokeesta, päättöarvioinnista ja päättötodistuksesta, jonka kuten edellä mainittu, kuitenkin kirjoittaa Viikin normaalikoulu.

Kansanvalistusseura rahoittaa Kulkurin toiminnan maksuilla ja valtionavustuksella. Kansanvalistusseura on saanut vuosittain harkinnanvaraista valtionavustusta, jonka suuruus vaihtelee. Valtion vuoden 2019 talousarviossa Kansanvalistusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin ja vastaavan ruotsinkielisen etäkoulun Nomadskolanin toiminnan tukemiseen varattiin 148 000 euroa, jonka lisäksi eduskunta päätti lisätä ko. toimintojen kehittämiseen lisäksi 300 000 euroa. Yhteensä valtion avustus vuonna 2019 on 448 000 euroa.

Ruotsinkielistä etäkoulua Nomadskolan ylläpitää Kansanvalistusseura yhteistyössä Raaseporin kunnan kanssa. Toiminta käynnistyi vuonna 2009 Opetushallituksen

projektirahoituksella. Vuosina 2010–2014 Nomadskolan toimi osana koulua nimeltä Seminarieskolan Tammisaarella. Vuodesta 2014 alkaen Nomadskolan toimii osana koulua nimeltä Pojo kyrkoby skola, joka on Raaseporin kunnan koulu. Koululla on oikeus antaa todistuksia. Opetushallitus rahoittaa Nomad-koulun toimintaa. Opetus on maksullista ja sitä tarjotaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärässä ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä toisessa kotimaisessa kielessä, suomessa. Yksi lukuvuosi maksaa 85 euroa oppiainetta kohden. Hintaan kuuluu opetussuunnitelman mukainen opinto-ohjelma oppiaineessa, opettajan ohjaus ja lukuvuosiarviointi. Lisäksi maksuun sisältyy yksilölliset online-tapaamiset aineenopettajan kanssa aina uuden opintojakson alussa noin neljä kertaa vuodessa. Uusilta oppilailta peritään 50 euron ilmoittautumismaksu, joka sisältää tunnukset ja salasanat käytössä olevaan oppimisalustaan. Oppimisen arviointia tehdään opetussuunnitelman mukaisesti lukuvuoden aikana ja lukuvuoden päätteeksi muun muassa Skype-yhteyksiä hyödyntäen. Opettajat arvioivat sähköisessä oppimisympäristössä nimeltä Fronter oppilaiden tekemiä tehtäviä ja tuotoksia. Oppikirjat täytyy ostaa itse. Koulu tarjoaa mahdollisuuden lukea erilaisia tekstejä sähköisessä kirjastossa Ebban.

4 Työryhmän kyselyt ulkomaanlähetystöille, huoltajille ja eri organisaatioille

4.1 Kysely eräiden maiden opetuslainsäädännöstä

Suomen ulkomaanlähetystöille toimitettiin kysely huhtikuussa 2019 kyselyn liittyen paikalliseen opetuslainsäädäntöön Euroopan maissa. Erityisesti pyydettiin huomioita koti- ja etäopetuksesta sekä Suomen lainmukaisen opetuksen järjestäjän toimintamahdollisuuksista. Kysely lähetettiin ulkomaanlähetystöille Espanjassa, Venäjällä, Virossa, Saksassa, Belgiassa, Ranskassa, Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Kiinassa ja Sveitsissä. Vastaukset saatiin Espanjasta, Kanadasta, Englannista, Saksasta, Belgiasta ja Ranskasta.

Ulkomaanlähetystöiltä kysyttiin seuraavaa:

- Onko maassa tai osavaltiossa lain mukaan käytävä paikallista tai muuta koulua?
- Mahdollistaako lainsäädäntö lasten opettamisen kotona?
- Voiko maassa tai osavaltiossa käydä koulua itsenäisesti vanhempien valvonnassa esimerkiksi Suomesta annettavaa verkko- ja etäopetusta hyödyntäen? Millä reunaehdoilla?
- Voiko maassa tai osavaltiossa toimia ulkomaalainen, esimerkiksi Suomen opetussuunnitelmaa noudattava koulu? Millä reunaehdoilla? Edellytetäänkö koululla olevan Suomen valtion myöntämä lupa ja/tai sijaintimaan/osavaltion myöntämä lupa?
- Onko joitain esteitä perustaa maahan tai osavaltioon vastaava suomalainen peruskoulu (koulujen toimintaa on kuvattu tekstissä aiemmin)?
- Haluatteko tuoda esille jotain muuta asiaan liittyvää?

Vastausten perusteella niin sanottu koulupakko on Espanjassa ja Saksassa. Muualla kotiopetus vanhempien tai ulkopuolisen henkilön toimesta on mahdollinen. Samoin etäopetus myös Suomessa annettavana verkko-opetuksena vaikuttaa mahdolliselta muualla kuin

Espanjassa ja Saksassa. Saksassa verkko-opetus on rajattu vain vakaviin sairastapauksiin. Espanjan lain mukaan ulkomailla asuvat tai muuten vakituiseen koulunkäyntiin kykenevät Espanjan kansalaiset voivat rekisteröityä etäopetukseen autonomisen alueen ennakkoluvalla. Kotiopetuksessa olevaan oppilaaseen kohdistetaan eri maissa eri asteista usein vuosittaista opetusjärjestelyihin taikka osaamisen tasoon liittyvää valvontaa. Etäopetukseen liittyvistä vastauksista käy ilmi, että Belgiassa ranskankielisen yhteisön alueella vanhemmat voivat valita e-learning vaihtoehdon lapsilleen. Tällöin koulua käydään internetin välityksellä interaktiivisin kurssimoduulein, jolloin koulunkäynti tapahtuu online-oppimisalustalla. Ranskassa puolestaan toimii CNED (Kansallinen etäopetuksen keskus). CNED on Ranskan opetusministeriön alainen julkinen laitos, jonka oppilaaksi hyväksytään hakemuksesta. Siinä opetus on maksullista, ja kursseja tarjotaan lukion loppuun asti.

Missään maassa ei ollut estettä perustaa maahan ulkomaalaista peruskoulua. Prosessit eroavat hieman toisistaan. Eräissä maissa edellytetään sijaintivaltion lupaa tai akkreditointia (Espanja, Saksa, Viro ja Venäjä) ja joissain riittää ilmoitus viranomaisille (Ranska, Kanada-Ontarion provinssi). Englannissa ja ranskankielisessä Belgiassa edellytetään rekisteröitymistä opetusviranomaiselle. Ainakin Englannissa toimija tarkastetaan rekisteröintivaiheessa ja tämän jälkeen säännöllisesti. Useissa valtioissa, toisin kuin Suomessa, toimii kouluja säännöllisesti tarkastavia viranomaisia.

Espanjan lainsäädännön mukaan ulkomaalaista opetussuunnitelmaa noudattava koulu voi toimia maassa, mutta sen opetussuunnitelman tulee olla Espanjan viranomaisen akkreditoinnin lisäksi myös kotimaansa viranomaisen akkreditoima. Lisäksi edellytetään maan, jonka opetusta tarjotaan eli tässä tapauksessa Suomen, lähetystön tai diplomaattisen edustajan lausunto, että opetussuunnitelma, koulun tilat jne. täyttävät lain vaatimukset Suomessa. Asiassa toivottiin tarkempia toimintaohjeita.

Lainsäädäntö asettaa ulkomaan kouluille tiettyjä edellytyksiä, joiden arvioidaan suomalaisten koulujen tapauksessa täyttyvän. Koulujen tulee myös tarjota opetusta myös niissä oppiaineissa, jotka kuuluvat ko. maan/alueen opetussuunnitelmaan. Ennakollisissa arvioissa kuitenkin vaikuttaa siltä, että Suomen opetuslainsäädäntö, tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet soveltuvat hyvin, mahdollisesti muutamin lisäoppiainein, opetustoiminnan perustaksi niissä maissa, joista vastaukset saatiin.

4.2 Kysely huoltajille

Ulkomailla asuville perheille tehtiin sähköinen kysely esiopetus- ja peruskouluikäisten lasten opetusjärjestelyistä ulkomailla asumisen aikana. Kysely lähetettiin Suomi-koulujen ja lähetystöjen kautta ja siihen vastasi 199 henkilöä 34 eri maasta.

Kyselyssä kysyttiin seuraavia asioita:

1. Missä asutte tällä hetkellä? (maa ja kaupunki)
2. Jos asutte tällä hetkellä ulkomailla, niin kuinka monta esiopetus- tai peruskouluikäistä lasta perheessänne on?
3. Jos ette enää asu ulkomailla, niin kuinka monta esiopetus- ja peruskouluikäistä lasta perheessänne oli asuessanne ulkomailla?
4. Kuinka kauan lapsenne ovat asuneet ulkomailla?
5. Miten perheessänne on järjestetty tai järjestettiin esiopetus- ja peruskouluikäisten lasten opetus ulkomailla oleskelunne aikana? (7–16-vuotiaat lapset)
6. Jos lapsenne ei ole/ei ollut suomalaisessa peruskoulussa, niin valitkaa sopiva vaihtoehto.
7. Onko jotain sellaista tukea, jota tarvitsette/olisitte tarvinneet lastenne koulunkäynnin järjestämiseksi, jota ette ole saaneet?
8. Mitä kehittämisideoita teillä on omien lastenne koulunkäynnin tukemiseksi tai järjestämiseksi ulkomailla?
9. Aikooko lapsenne todennäköisesti hakea suomenkielisiin tai ruotsinkielisiin toisen asteen opintoihin Suomessa?
10. Onko jotain muuta, mitä haluaisitte tuoda työryhmän tietoon asiaan liittyen?

Tällä hetkellä ulkomailla asuvia esiopetus- ja peruskouluikäisiä lapsia on kyselyn mukaan 316. Ulkomailla yli viisi vuotta asuneiden perheiden osuus on 64 % vastanneista ja 3–5 vuotta asuneiden osuus on 24 %. Ulkomailla oleskelun aikana 60 % vastanneiden lapsista on ollut paikallisessa koulussa ja 20 % kansainvälisessä koulussa. Ulkomailla toimivassa suomalaisessa peruskoulussa vastaajien lapsista on 2 %. Etäkoulu Kulkurissa vastanneiden lapsista opiskelee 2 %. Yli puolet vastaajista olettavat lastensa hakevan toisen asteen opintoihin Suomessa.

Perheiltä kysyttiin koulunkäynnin järjestämisen tuen tarpeesta kysymyksessä 7. Kaksi kolmasosaa koki, että tukea olisi voinut olla enemmän. Kehittämisideoita lasten koulunkäynnin tukemiseksi ja järjestämiseksi ulkomailla (kysymys 8) antoi noin 100 vastaajaa. Seuraavassa koulunkäynnin järjestämiseksi toivottuun tukeen ja kehittämisideoihin liittyvät vastaukset on yhdistetty.

Vastauksissa painotettiin eniten suomen kielen ylläpidon ja/tai kehittämisen tärkeyttä. Myös matematiikan osaaminen suomen kielellä ja historia mainittiin joissain vastauksissa. Kaivattiin nettikoulua ja useissa vastauksissa myös opetusmateriaaleja. Osa vastaajista ei ollut kuullut, tai oli kuullut vasta ulkomaille muuton jälkeen etäkoulu Kulkurista. Eräät vastaajat pitivät Kulkuria tai muuta oppimäärätavoitteista opiskelua liian raskaana muun

muassa vaativien kansainvälisten koulujen lisäksi. Vastuksissa toivottiin kevyempää nettipohjaista vaihtoehtoa, maksuttomia opetusmateriaaleja/nettiopetusta. Joissain vastauksissa nostettiin esiin korkeaksi koetut Kulkurin maksut. Äidin- ja ruotsin kielen opiskelu etäkoulun kautta haluttiin edullisemmaksi taikka ilmaiseksi. Vastauksissa kaivattiin edullisia tai maksuttomia materiaaleja ja ohjeita suomen/ruotsin kielen kotiopetuksen järjestämiseksi. Myös YLE:n lastenohjelmien parempaa näkyvyyttä ulkomailla toivottiin. Toivottiin työnantajalta rahallista tukea työn vuoksi ulkomaille muuttaville perheille opetus- ja kasvatuspalveluiden Suomea huomattavasti korkeampien kustannusten kattamiseen. Vastauksissa toivottiin tietoa, miten suomalaisen perusopetuksen oppimäärä ja vaatimukset rinnastuvat muiden maiden vastaaviin ja kuinka niitä on mahdollista paikata sekä ohjausta siinä, miten perheet voisivat parhaiten varmistaa siirtymät eri koulujen välillä ja esimerkiksi suomen kielen riittävän tason ylläpidon. Toivottiin, että lähikoulussa Suomessa edellytettyä osaamisen tasoa voisi ennakoida paremmin. Toivottiin, että yläkouluikäinen pystyisi jollakin tavalla seuraamaan myös luokka-asteensa opetusta Suomessa ulkomailla oleskelun aikana.

Suomi-kouluihin liittyvät vastaukset ja perheiden antama palaute lasten opetusjärjestelyistä tiedottamisesta, kun perhe muuttaa ulkomaille ja palaa kotimahan löytyvät luvusta 6.

4.3 Kysely eri organisaatioille ja lähetystöille

Esiopetus- ja peruskouluikäisten lasten opetusjärjestelyistä ulkomailla lähetettiin kyselyt myös eri organisaatioille ja yrityksille sekä työ- ja elinkeinoministeriölle ja Team Finlandille. Kysely poikkesi osin sisällöltään huoltajille tehdystä kyselystä. Kysely lähetettiin yhteensä 13 yritykseen ja organisaatioon, joiden valintaa ohjasi oletus siitä, että niissä maissa, joissa yrityksillä tai organisaatioilla on pääsääntöisesti toimintaa ei ole suomalaista peruskoulua. Vastauksia saatiin yhteensä kolme.

Yrityksille ja organisaatioille lähetetyt kysymykset olivat seuraavat:

1. Onko teillä merkittävässä määrin ulkomailla asuvia suomalaisia työntekijöitä, esimerkiksi ulkomaan komennuksella, jotka todennäköisesti tietyn ulkomailla työskentelyn jälkeen palaavat kotimaahan?
2. Miten kohdassa 1 tarkoitetut työntekijänne ovat pääasiallisesti järjestäneet lastensa koulukäynnin?
3. Tuetteko suomalaisten työntekijöiden lasten koulunkäynnin järjestelyissä? Jos tuette, niin miten?
4. Oletteko saaneet työntekijöiltänne palautetta, mitä haasteita koulunkäynnin järjestämisessä on ollut kohdemassa ja/tai

kotimaahan palaamisessa? Ovatko opetusjärjestelyt kohdemaassa koettu riittämättömiksi perheidentarpeisiin ja olleet jopa ulkomaille muuton esteenä?

5. Mitä ajatuksia teillä on ulkomaille lähetettyjen työntekijöidenne opetusjärjestelyjen kehittämiseksi?
6. Onko jotain muuta, mitä haluaisitte tuoda työryhmän tietoon asiaan liittyen?

Yrityksille ja organisaatioille suunnattujen kyselyjen vastausten mukaan ulkomailla on yhteensä 91 kouluikäistä lasta.

Kyselyyn vastanneen organisaation ja yrityksen mukaan lapset ovat sijoittuneet pääosin joko kohdemaan kansainvälisiin tai paikallisiin kouluihin. Koulunkäynnistä aiheutuvat kulut maksetaan. Kyselyyn vastannut organisaatio kertoi koulukuluiksi kuuluvan varsinaisten koulumaksujen lisäksi koulunkäyntiin kiinteästi liittyvät kulut, esim. koulupuvut, -kirjat ja opiskeluun tarvittavat välineet.

Joskus kohdemaan paikallinen koulu on koettu lapselle liian haastavaksi, etenkin jos kyseessä on erityistä tukea tarvitseva lapsi. Myös koulun korkea kielitaitovaatimus on voinut vaikeuttaa ja viivästyttää koulun aloittamista ulkomailla. Joissakin tapauksissa sopivan koulun puute on johtanut koti- ja etäkoulujärjestelyihin. On tapahtunut myös niin, että kotimaassa alun perin etäopetuksen vastuukouluksi lupautunut kunnallinen peruskoulu on ilmoittanut lopettavansa yhteistyön, jopa kesken lukuvuoden. Tämä lisää epävarmuutta ja kuluja sekä vaatii ylimääräisiä järjestelyjä. Etäkoulu Kulkuri toimii tärkeänä apuna lasten koulutuksen tukemisessa ja yhteistyön lisääminen sen ja myös suomalaisten koulujen kanssa on tärkeää. Tässä tarvitaan vanhempien ja koulujen aktiivista yhteistyötä. Näin lapsilla säilyy jonkinlainen kontakti suomen koulutusjärjestelmään ulkomailla oleskelun aikana. Etäkoulu Kulkuri toimii tärkeänä apuna lasten koulutuksen tukemisessa. Yhteistyön lisääminen sen ja myös suomalaisten koulujen kanssa on tärkeää. Vastauksen mukaan tässä tarvitaan huoltajien ja koulujen aktiivista yhteistyötä, jotta lapsilla säilyy jonkinlainen kontakti suomen koulutusjärjestelmään ulkomailla oleskelun aikana.

Kyselyyn vastanneen yrityksen mukaan joissain kohdemaissa on ollut vaikeaa saada lapsia yksityisiin kouluihin. Joskus paikat ovat olleet jo täynnä, ja koulupaikoita on jouduttu neuvottelemaan. Vastaaja toteaaakin, että vielä ei ole koulunkäynti ollut muuton esteenä. Lapset on aina saatu työntekijöiden haluamiin kouluihin.

Suomalaiset yritykset eivät ole Team Finland -palveluja koskevien tiedustelujen yhteydessä ottaneet esiin ulkomailla tapahtuvan koulunkäynnin järjestämistä koskevia kysymyksiä. Todennäköisesti aiheeseen liittyviä kysymyksiä käydään läpi lähinnä vertaiskokemusta ja -näkömyksiä omaavien kontaktien kanssa.

5 Ruotsin lainsäädäntö ja käytäntö

5.1 Asetus valtionavustuksista

Ruotsin valtio on säätänyt asetuksella valtionavustuksista koskien ulkomailla asuvien lasten ja nuorten koulutusta (Förordning om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar, 1994:519). Asetus koskee esiopetusta, perusopetusta ja mahdollisuuksien mukaan myös lukiokoulutusta. Ruotsalaisella ulkomaankoululla, etäopetuksen järjestäjällä, täydentävän opetuksen järjestäjällä sekä ulkomaankoululla (kansainvälinen koulu) on kelpoisuus hakea valtionavustusta.

Koulut on tarkoitettu niille lapsille ja nuorille, joilla vähintään toinen huoltaja on Ruotsin kansalainen ja jotka asuvat ulkomailla vähintään toisen huoltajansa kanssa. Kriteerinä on, että vähintään toinen huoltajista oleskelee ulkomailla näistä syistä:

1. työskentely ruotsalaisessa virastossa tai organisaatiossa
2. työskentely kansainvälisessä organisaatiossa
3. työskentely yrityksessä seuraavissa tapauksissa
  - työskentely yrityksessä, joka on ruotsalainen juridinen henkilö
  - työskentely yrityksessä, joka on ulkomaalainen juridinen henkilö, mutta jolla ruotsalaisella juridisella henkilöllä on määräysvalta
  - tilapäinen työskentely ulkomailla ulkomaalaisen juridisen henkilön alla jolla on toimintaa Ruotsissa
  - etukäteen määritetty määräaikainen työskentely ulkomaalaisen juridisen henkilön alla
4. opiskelu tai tutkimus, josta saa opintotukea tai palkkaa tai johon on saanut stipendin
5. kulttuuritöitä, joka on pääasiallista toimeentuloa
6. muu toiminta ulkomailla, joka katsotaan olevan olennaista ruotsalaiselle yhteiskunnalle

Ulkomaankoulua tulee johtaa johtokunta kohdemaassa. Ulkomaankoulu järjestää opetus-suunnitelman mukaista opetusta. Ulkomaankouluissa perittävien oppilasmaksujen tulee olla oltava kohtuulliset.

5.2 Ulkomailla asuvien lasten opetusjärjestelyt Ruotsissa

Ruotsin valtio ylläpitää 18 ulkomaankoulua, jotka saavat valtioavustusta. Koulut on tarkoitettu niille lapsille ja nuorille, jotka asuvat ulkomailla vähintään toisen huoltajansa kanssa. koulutus vastaa esipetusta ja perusopetusta sekä mahdollisuuksien mukaan myös lukiota. Kouluja on Belgiassa, Englannissa, Ranskassa, Keniassa, Mosambikissa, Portugalissa, Venäjällä, Saudi-Arabiassa, Espanjassa, Saksassa ja Itävallassa. Lisäksi Ranskassa, Puolassa, Unkarissa, Vietnamissa ja Arabiemiraateissa olevissa kansainvälisissä kouluissa on Ruotsin hallituksen hyväksymän ruotsalaisen osaston koulutustoimintaa. Koulumaksu vaihtelee näissä kouluissa kouluittain.

Ulkomailla asuvilla ruotsalaislapsilla ja -nuorilla on mahdollisuus myös saada täydentävää opetusta, jota järjestää useimmiten vanhempien perustamat koulu yhdistykset. Yhdistyksiä on 43 maassa ja ne saavat toimintaansa valtionavustusta.

Ruotsalaisten ulkomailla asuvien perheiden vuosiluokilla 6–9 olevien lasten on mahdollista suorittaa perusopetus ja saada arvosanat opiskelemistaan oppiaineista verkossa toimivan etäkoulun Sofia Distansin kautta. Sofia Distans on osa Tukholman kaupungin koulua nimeltä Sofia Skola. Opetus on maksutonta niiden perheiden lapsille, joiden vanhemmat täyttävät yhden ulkomaanruotsalaisten lasten ja nuorten koulutusta koskevassa asetuksessa määritellyistä kriteereistä (Förordning om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar, 1994:519). Kriteereissä määritellään ulkomailla tehtävän työn luonne. Opetukseen haetaan yhdessä näistä kymmenestä kategoriasta. Opetusta voi saada myös maksullisena, mikäli mikään kriteereistä ei täyty. Koska Sofia Skola antaa perusopetusta, sillä on myös oikeus antaa arvosanoja.

6 Nykytilan arvio

6.1 Opetuksen tarve sekä taloudelliset ja ammatilliset edellytykset

Opetuksen järjestämisluvat ulkomaille on myönnetty vuonna 1998. Lähetystyöntekijöiden tarpeisiin perustetut koulut Afrikassa ja Aasiassa ovat lakanneet toimimasta vuosia sitten. Eurooppaan perustetut koulut ovat edelleen toiminnassa. Tällä hetkellä ulkomailta sijaitsevat suomalaiset koulut saavuttavat hyvin pienen osan ulkomaille muuttavista lapsista. Kattavaa selkoa siitä, miksi koulut on perustettu juuri kyseisiin maihin, ei ole saatu. Työryhmän selvityksen perusteella halukkuutta vastaaville kouluille saattaa olla eri paikkakunnilla, mm. Saksassa.

Oppilasmäärät ovat useassa ulkomailta toimivassa suomalaisessa peruskoulussa tasaisesti pienentyneet ja ovat nykyisin epätarkoituksenmukaisen pienet. Alle 10 oppilaan kouluja ei käytännössä enää suomessa pidetä yllä. Perusopetuksen järjestämisluvan edellytyksenä oleva koulutus- tai sivistystarve vaikuttaa varsin vähäiseltä, ottaen huomioon mahdollisuudet hakeutua paikalliseen tai kansainväliseen kouluun. Poikkeuksellisen pienen koulun edellytykset järjestää perusopetuslaissa ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tarkoitettua toimintaa on yleisesti ottaen haasteellista.

Tilanteessa, jossa oppilasmäärät ovat tiettyjen koulujen osalta merkittävästi pienentyneet, myös niiden taloudelliset edellytykset järjestää toimintaa ovat heikentyneet. Eräiden koulujen osalta oppilasmäärä on jo niin pieni, että koulut eivät ole voineet vuosiin toimia valtionosuuden varassa, vaan koulujen rahoituksesta monta kymmentä prosenttia muodostuu harkinnanvaraisesta avustuksesta.

Keskimääräinen oppilaskohtainen perusopetuksen kustannus Suomessa toimivien yksityisten perusopetuksen järjestäjien on vuoden 2018 alustavan valtionosuusraportoinnin mukaan 8 969 euroa vuodessa (sisältäen opetuksen, majoituksen ja kuljetuksen, ruokailun, oppilashuollon, sisäisen hallinnon, kiinteistöjen ylläpidon, sisäisten vuokrien pääomakustannukset, muut kiinteistökustannukset ja pienet hankkeet). Vuoden 2018 vastaavien tietojen mukaan Aurinkorannikon koulussa oppilasmäärällä jaettu kustannus on 9 170

euroa, Brysselin koulussa 19 975 euroa, Pietarin koulussa 17 319 euroa, Moskovan koulussa 20 678 euroa, Tallinnan koulussa 8664 euroa ja Tarton koulussa 11 231 euroa.

Korkeat keskimääräiset kustannukset per opiskelija selittyvä pääasiallisesti poikkeuksellisen pienillä oppilasmäärillä suhteessa henkilöstökuluihin ja tilakustannuksiin. Erityisesti Pietarin koulun tilaratkaisut aiheuttavat poikkeuksellisen suuria kustannuksia, jollaisia ei ole yleensä voitu ajatella katettavan perusopetuksen rahoitusjärjestelmän puitteissa.

Useat ulkomailla sijaitsevat suomalaiset koulut keräävät suurempia maksuja oppilailta, kuin mitä asetuksessa säädetään. Vaikuttaa siltä, että asetuksen ylittävät maksut ovat eräiden koulujen osalta muodostuneet pysyväksi tavaksi rahoittaa koulujen perustoimintaa, jolloin niiden tosiasiallinen vapaaehtoisuus saattaa olla kyseenalainen. Maksujen tasoa on viikoksi tarkasteltu vuonna 2007. Niiden voidaan arvioida jääneen kustannustasosta jälkeen.

Muuta kuin suoraan maksuihin liittyvää varainhankintaa kouluilla ja niitä ylläpitävillä yhteisöillä on vähän. Kouluvierailuista ja vastaavista koulutusvientä lähellä olevista toimista ei ole olemassa suunniteltua toimintamallia eikä niistä kerätä maksuja. Eräiden koulujen poikkeuksellisen pieni koko saattaa vaikuttaa niiden kiinnostavuuteen ja mahdollisuuksiin toimia suomalaisen peruskoulun näyteikkunoina.

6.2 Oppilaaksi ottaminen

Kotikuntalain säännösten on katsottu luovan yhdenvertaisen ja ennakoitavan tulkinnan järjestämisluvan tilapäisen asumisen ehdolle ja lähtökohtaisesti mahdollistavan asumisen pysyvyyden kokonaistilanteen huomioon ottamisen. Tilapäisen asumisen kiinnittäminen kotikuntalakiin ja sen nojalla määräytyvään väestörekisterimerkintään on kuitenkin saanut kritiikkiä osakseen. Opetuksen järjestäjät ovat katsoneet ehdon rajaavan liiaksi oppilaaksi ottoa ja osaltaan aiheuttavan haittaa taloudellisille toimintaedellytyksille. Opetuksen järjestäjien mukaan tätä selittää osan oppilaskadosta, todellisen opetustarpeen ollessa suurempi. Lisäksi opetuksen järjestäjät ovat esittäneet, että kriteerit, joita väestörekisteriviranomaiset käyttävät arvioidessaan ulkomailla asumisen tilapäisyyttä, eriarvoistavat oppilaita. Kiinteiden siteiden arvioinnissa on erityisesti korostunut perheen Suomessa sijaitseva kiinteä omaisuus. Myös manipulointia on epäilty tapahtuvan. Lisäksi mm. lähetettyjen työntekijöiden komennus saattaa kestää joissain tapauksissa yli kolme vuotta. Erityisesti naapurimaan Viron osalta liikehdintä maiden välillä on vilkasta ja erityyppisiä tilanteita väliaikaisuuteen liittyen on paljon.

Myöskään saadut viranomaislausunnot eivät varauksetta suosita päätösten perustumista pelkästään väestörekisteritietoihin. Mm. Kelan kokemuksen mukaan etenkin ulkomailla

oleskeluun liittyvä tapauskohtainen väestökisteriviranomaisen tai muun viranomaisen harkinta ratkaisun perusteena on ollut käytännössä jossain määrin ongelmallinen. Asumisperusteisia etuuksia koskien lakia onkin hiljattain muutettu siten, että tapauskohtaista harkintaa on vähennetty ja ulkomailla oleskelun aikamääreistä on eri syistä ulkomailla oleskelevien henkilöryhmien edunsaajaryhmien osalta säädetty tarkkaan laissa.

Tilapäisen asumisen kriteeri edellyttää selventämistä. Ulkomailla sijaitsevia suomalaisia kouluja koskevaa säädösperustaa tulisi tarkentaa nykyisestä.

6.3 Etäopetus

Opetus, joka järjestetään ulkomailla sijaitsevista suomalaisissa peruskouluissa, saavuttaa vain pienen osan ulkomailla asuvista suomalaisista lapsista ja nuorista. Myöskään niiden nykyinen sijoittuminen ei optimaalisella tavalla kohtaa sivistystarpeita. Koulun ylläpitäminen on taloudellisesti raskasta pienen ja vaihtelevan oppilasmäärän vuoksi. Ulkomailla sijaitsevien suomalaisten peruskoulujen määrän lisääminen tarkoittaisi merkittävää kustannusten kasvua ja olisi epätarkoituksenmukaista.

Suomesta puuttuu lain tunnustama ja järjestelmällinen ulkomaille suuntautuvan etä- ja verkko-opetuksen konsepti. Yksityistä perusopetuslaissa säätelämätöntä maksullista koulutuspalvelutoimintaa ei säädelä. Etäkoulu-Kulkurissa annettu opetus ei ole laissa säädettyä luvanvaraista perusopetuslain mukaista opetusta. Tällaisessa järjestelyssä oppiminen on lapsen huoltajien vastuulla, koska virallista opetuksen järjestäjää ei ole. Tällaiseen toimintaan eivät siis sovellu perusopetuslain tai sen nojalla annetut säännökset ja määräykset, kuten opetussuunnitelman valtakunnalliset perusteet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) määrätään, kuinka etäyhteyksiä hyödyntävä opetus tulee järjestää mutta velvoite koskee vain niitä kuntia ja kouluja, joilla on perusopetuksen järjestäjän lupa.

Tällaisessa toiminnassa asiakkaana olevilla lapsilla ja perheillä ei ole perusopetuslain mukaisia oikeuksia eikä palvelun tarjoajalla ole perusopetuksen järjestäjälle kuuluvia lakisääteisiä velvollisuuksia. Henkilöstöä eivät sido kelpoisuusvaatimukset, maksuista ei säädetä eikä toimintaa valvota ennakkolisesti lupamenettelyn yhteydessä, eikä myöskään aluehallintovirastolla ole tällaiseen toimintaan selkeää valvontatoimivaltaa.

Päätösarviointi ja todistus yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittamisesta sisältää julkisen vallan käyttöä ja sen voi toteuttaa vain perusopetuksen järjestämislupaan saaneen yhteisön virkavastuulla toimiva toimielin tai henkilö. Erityisen tutkinnon suorituksia voi vastaanottaa ja todistuksia niistä kirjoittaa sellainen taho, jolla on lupa antaa

perusopetusta. Kansanvalistusseuran Etäkoulu Kulkuri tarjoaa tällä hetkellä laissa sääntelemätöntä maksullista yksityisopetusta. Kansanvalistusseura ei voi ottaa vastaan erityisiä tutkintoja tai myöntää todistuksia. Etäkoulu Kulkurin toimintaan myönnetään vuosittain valtionavustusta ja sen on tulkittu olevan EU:n valtioneuvoston päätöksen mukaan ei-kauppallista toimintaa. Tulkintaan voi kuitenkin liittyä epävarmuustekijöitä toiminnan maksullisuuden ja epävirallisen statuksen vuoksi. Etäkoulu Kulkurin etäopetusjärjestelyt ja arviointikäytännöt eivät ole tällä hetkellä tarkoituksenmukaisella tavalla järjestetty.

Ulkomailla asuvien suomalaisten lasten ja nuorten suomen tai ruotsin kielen kehitystä olisi perusteltua entistä laajemmin tukea ja tarjota mahdollisuus erityisesti suomalaiseen perusopetukseen kuuluvien valtakunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Samassa yhteydessä on tarve kehittää ulkomaille siirtymisen ja kotimaahan paluun tukea.

6.4 Suomi-koulut

Huoltajille tehdyn kyselyn mukaan Suomi-koulun toimintaan ollaan erittäin tyytyväisiä. Niiden roolia suomen kielen ja kulttuurin ylläpitäjinä pidetään merkittävänä. Toimintaan toivotaan kyselyn kuitenkin joitain parannuksia. Toivotaan toisaalta vaativampia käsiteltäviä sisältöjä ja toisaalta toivotaan mahdollisuutta opetella suomen kieltä ja kulttuuria verkossa jollain keveällä ja helpolla tavalla. Vastauksista kävi ilmi, että oppilaiden koulupäivät ovat pitkiä kansainvälisissä kouluissa, joten illalla ei enää jakseta tehdä netissä liian vaativia tehtäviä, joita Kulkuri-koulu esimerkiksi tarjoaa. Toivotaan toimintaa, joka kiinnostaa myös yläluokkien oppilaita. Huoltajat ehdottavat Suomi-kouluille myös toimintaa ja suomen kielen ja kulttuurin opiskelumahdollisuuksia verkkoon.

Suomi-kouluja koskevia kehitystarpeita ovat Suomi-Seuran mukaan Suomi-koulujen rahoituksen saaminen pysyvästi kestävä tasolle, alle 3-vuotiaiden saaminen Suomi-koulujen valtionavustuksen piiriin ja valtionavustuksen ehtona olevan ryhmäkoon pienentäminen kuudesta neljään oppilaaseen.

6.5 Koulutusvienti

Ulkomailla toimivien suomalaisten peruskoulujen olemassaolon tarkoitusta ei ole perustettu koulutusviennin tarpeisiin eikä sitä ole nähty kouluissa varainhankintakeinona. Suomalaisten ulkomailla sijaitsevien peruskoulujen ja lukion yhteistyöhön koulutusviennin edistämisestä vastaavien tahojen kanssa vaikuttaa vähäiseltä. Nykyisten koulujen pieni

koko ja sijainti eivät ole optimaalisia koulutusviennin näkökulmasta. Nykyistä systemaattisemman yhteistyön rakentamista olisi kuitenkin syytä selvittää.

6.6 Kaksikielisen opetuksen mahdollisuudet ulkomailla toimivissa suomalaisissa peruskouluissa

Ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut eivät tällä hetkellä ota oppilaisi vakinaisesti maassa asuvia lapsia niistä perheistä, joissa toinen vanhemmista on suomenkielinen ja toinen vanhemmista puhuu kohdemaan kieltä äidinkielenään. Nämä perheet ovat tiedustelleet oppilaspaikkoja kouluista. Perusopetuslain 10§:n mukaan koulun opetuskieli ja muulla kuin koulussa järjestettävässä opetuksessa käytettävä kieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Pykälässä 10 todetaan lisäksi, että osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla oppilaan omalla kielellä, jos se ei vaaranna oppilaan mahdollisuuksia seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kuin edellä mainitulla kielellä.

Suomessa toimii muutamia kaksikielistä opetusta tarjoavia kouluja, joissa kohdekielenä on espanja, venäjä tai viro. Tällöin osa opetuksesta on kohdekielellä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014, 92) mukaan kaksikielinen opetus jaotellaan laajamittaiseen ja suppeampaan kaksikieliseen opetukseen. Laajamittaisessa opetuksessa opetuksesta yli 25 % tulee olla kohdekielellä. Suppeammassa kaksikielisessä opetuksessa eli kielirikasteisessä opetuksessa enintään 25 % opetuksesta tulee olla kohdekielellä. Opetushallitus on jakanut valtionavustuksia kaksikielisen ja kielikylypyopetuksen kehittämiseen vuodesta 2016. Moskovan ja Tarton suomalaiset koulut ovat saaneet tätä avustusta vuosina 2017 ja 2018.

6.7 Tiedottaminen perheille tarjottavasta tuesta

Huoltajille tehdyssä kyselyssä (tarkemmin luvussa 5) kouluilta toivottiin parempaa ohjausta ja neuvontaa siirtymiin. Ennen paluuta Suomeen haluttiin tietoa, kuinka ulkomailla suoritettut oppimäärät voidaan todentaa tulevassa lähikoulussa Suomessa ja kuinka puuttuvaa osaamista voidaan paikata. Perheet haluavat tietää, mitkä ovat ne vähimmäistiedot ja -taidot, joita tietylle luokka-asteelle palaamiseen vaaditaan ja kuinka tukea lasta näiden tietojen ja taitojen saavuttamisessa. Erityisesti toivottiin tietoa osaamisen tasosta suomen kielessä ennakkoon.

Huoltajat toivoivat myös tietoa englanninkielisestä perusopetuksesta ja lukiokoulutuksesta Suomessa ja että englanninkielistä opetusta olisi tarjolla muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla. Eräs vastaaja kirjoittikin, että ”ulkomailla kouluja käyneiden lasten integroiminen suomalaiseen koulujärjestelmään ei ole itsestäänselvyys, minkä johdosta tähän tulee laatia omat ohjelmansa ja ohjeet.”

Kyselyssä toivottiin yhteydenpitoa lapsen Suomessa sijaitsevan lähikoulun kanssa. Toivottiin esimerkiksi, että yläkouluikäinen pystyisi jollakin tavalla seuraamaan myös luokka-asteensa opetusta Suomessa. Lisäksi toivottiin oppilashuoltoon liittyviä palveluja ulkomailla oleskelun aikana. Vastaajat toivoivat myös lapsilleen mahdollisuutta suorittaa verkossa erityisesti niitä oppiaineita, jotka kuuluvat suomalaisessa perusopetuksessa kaikille yhteisiin oppiaineisiin mutta joita ei voi opiskella paikallisessa tai kansainvälisessä koulussa ulkomailla. Eniten mainintoja sai suomen kielen opiskelu.

Opetushallitus ohjeistaa verkkosivuillaan, mitä huoltajien ja koulujen tulee ottaa huomioon perheen muuttaessa ulkomaille ja ulkomailta takaisin Suomeen palatessa. Huoltajille tehdyn kyselyn mukaan vaikuttaa siltä, että koulut ja huoltajat eivät tunne Opetushallituksen verkkosivuilla olevia ohjeita. Ulkomaille työntekijöitään lähettävä organisaatio kertoi itse pyrkivänsä tiedottamaan paikallisista koulumahdollisuuksista ennen ulkomaan työjakson alkamista. Ulkoministeriöllä on opas ulkomaille muuttaville perheille.

Opetushallituksen antamaan ohjeistukseen toivotaan tietoa myös harkinnanvaraisesta hausta toisen asteen opintoihin.

7 Kehittämisehdotukset

1. Työryhmä esittää, että perusopetuslakiin sisällytettäisiin ulkomailla annettavaa opetusta koskevat erityissäännökset. Tarkoituksena olisi tarkentaa ulkomailla järjestettävän opetuksen lupaehtoja sisältäen mm. koulutustarpeen, ammatillisten ja taloudellisten edellytysten määrittelyä, opetustehtävät ja oppilaaksi otton. Samassa yhteydessä on tarkoituksenmukaista arvioida ulkomailla tapahtuvan opetuksen valtion rahoituksen ja opetuksesta perittävien maksujen kehittämistarpeet sekä kouluverkon tehokkuus koulujen elinvoimaisuuden näkökulmasta. Rahoituksen osalta tulisi selvittää tarkemmin mahdollisuudet eriyttää ulkomailla tapahtuvan perusopetuksen rahoitus valtion talousarvioon sisältyväksi budjettiperustaiseksi rahoitukseksi. Nykyistä yksikköhintaan ja oppilasmäärään perustuvaa laskennallista rahoitusjärjestelmää on olosuhteiden pakosta jouduttu merkittävältä osin täydentämään vuosittaisella harkinnanvaraisella avustuksella. Samassa yhteydessä selvittää tarve ja edellytykset tarjota opetusta suomen kielen lisäksi myös muulla kielellä.

Oppilaaksi ottamisen perusteista säädettäessä lähtökohtana olisi:

- a. tilapäisen asumisen yhtäläisempi ja vähemmän tapauskohtaista harkintavaltaa sisältävä määrittely, esimerkiksi säätämällä kaikkiin oppilaisiin sovellettavasta kolme vuoden määräajasta, jonka lisäksi säädettäisiin mahdollisuudesta jatkaa aloitettua opiskelua maksullisena yksityisoppilaana, tai
- b. tilapäisyyden edellytyksestä kokonaan luopuminen mahdollisesti yhdistettynä vapaammin säädelyihin kohtuullisiin maksuihin.

Ulkomailla oleskeluun liittyvä tapauskohtainen harkinta kiinteistä siteistä Suomeen on ollut käytännössä ongelmallinen. Tapauskohtainen harkinta ja vaatimus kiinteistä siteistä on asettanut ulkomailla oleskelevat henkilöt tilanteeseen, jossa he ovat mahdollisesti olleet epä tietoisia mahdollisuudestaan tulla otetuksi Suomen valtion rahoittamaa opetukseen. Kiinteiden siteiden arvioiminen, usein Suomessa sijaitsevan kiinteän omaisuuden perusteella, on myös koettu eriarvoistavaksi. Molemmilla vaihtoehdoilla tavoitellaan nykytilaan nähden oppilaaksi ottamisen ja valtion rahoitukseen oikeutettujen oppilaiden yhtäläisempää ja vähemmän tapauskohtaista harkintaa sisältävää kohtelua.

Vaihtoehto a olisi arvion mukaan mahdollista toteuttaa julkisten menojen kehityksen puitteissa. Vaihtoehto a tavoitteena on jakaa olemassa olevat resurssit tasapuolisesti ottaen huomioon ulkomailla sijaitsevien peruskoulujen tarkoitus palvella ensisijaisesti tilapäisesti ulkomailla asuvia suomalaisia ja tukea heidän paluutaan suomalaiseen perusopetukseen. Vaihtoehdossa a valtionrahoitus ja oppilaaksi ottaminen erotettaisiin ulkomailla tapahtuvan opetuksen osalta osittain toisistaan. Oppilaaksi otossa luovuttaisiin tilapäisyyden edellytyksestä ja samalla säädettäisiin lähtökohtaisesti kaikkiin oppilaisiin sovellettavasta kolmen vuoden valtionrahoituksen määräajasta. Rahoitukseen oikeutettu aika vastaisi sitä enimmäisaikaa, jonka henkilö voi kotikuntalainen perusteluiden mukaan asua ulkomailla ja samalla säilyttää kotikunnan Suomessa. Erikseen säädettäisiin mm. valtion edustustojen työntekijöistä. Oleskelun jatkuessa pitkään, ja näin muuttuessa luonteeltaan pysyvämmäksi, laissa säädettäisiin mahdollisuudesta kolmen vuoden jälkeen jatkaa aloitettua opiskelua ilman valtionrahoitusta. Tällöin oppilailta tulisi voida kerätä omakustannusperusteisiä oppilasmaksuja.

2. Työryhmä esittää, että ennen laajempien rahoitusjärjestelmään liittyvien muutoseistyksen valmistumista arvioidaan muutostarpeet ulkomailla järjestettävästä opetuksesta ja koulutuksesta perittävistä maksuista. Tarkoituksena on arvioida maksuja siltä osin, kuin ne ovat eräissä maissa jääneet jälkeen koulujen kustannusten noususta. Lisäksi selkiytetään yksityisten opetuksen järjestäjien perusopetukseen myönnettävän ylimääräisen valtionavustuksen myöntöperusteita, jotta avustuksen hakijat voivat ennakolta tarkemmin arvioida kokonaisrahoituksensa määrän. Lisäksi avustusprosessia aikaistetaan nykyisestä.

3. Työryhmä ehdottaa, että suomalaisen perusopetuksen laatuvaatimukset ja -kriteerit määritellään ja että tähän perustuvaa ulkomailla toimivien koulujen validointityötä kehitetään. Nykyisiä ulkomailla toimivia suomalaisia peruskouluja voidaan pyrkiä hyödyntämään myös koulutusviennin tarpeisiin. Työryhmän käsityksen mukaan ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut eivät kuitenkaan kaikilta osiltaan sijaitse koulutuskysynnän ja koulutusviennin kohdentumisen kannalta ydinalueilla. Validointimahdollisuus auttaisi erottamaan laadukkaat suomalaistyyppistä perusopetusta vastaavaa opetusta järjestävät koulut muista ulkomailla toimivista suomalaisuutta markkinoinnissaan käyttävistä kouluista ja näin tarjoaisi ulkomailla oleskeleville suomalaisille laajemmat mahdollisuudet osallistua laadukkaaseen opetukseen, joka osaltaan sujuvoittaisi opintojen jatkamista myöhemmin kotimaassa. Validoituja kouluja olisi mahdollista myös hyödyntää etäyhteyttä hyödyntävän opetuksen ja ohjauksen tukena alueilla, joissa ei toimi suomalaista opetusluvan saanutta peruskoulua.

4. Selvitetään nykyistä saavutettavamman, suunnitelmallisen ja laadukkaan ulkomaille suuntautuvan etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kehittämismahdollisuudet ja muutostarpeet. Tavoitteena on tukea nykyistä kattavammin ulkomailla asuvien suomalaisten

lasten ja nuorten erityisesti oman äidinkielen (suomi/ruotsi) oppimista perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Samassa yhteydessä kehitetään toimia, joilla voidaan tukea ulkomaille siirtymistä ja kotimaahan paluuta. Tämä edellyttää, että etäyhteyksiä hyödyntävä opetus kytkeytyy kunnan tai muun opetuksen järjestämisluvalla toimivan opetuksen järjestäjien varaan hyödyntäen täysimääräisesti jo laadittua kehittämissi-työtä kuten jo Raaseporin kunnan ja ruotsinkielisen Nomad-koulun osalta toteutuukin. Esimerkiksi opettajankoulutusta antavien yliopistojen harjoittelukoulut olisivat luontevia toimijoita etäyhteyksin tapahtuvan opetuksen tarjoamisessa ja kehittämisessä yhteis-työssä muiden koulutuksen järjestäjien ja tahojen kanssa. Tällöin huoltajien kyselyssä esit-tämä toive ajoittain vertailun vuoksi seurata verkossa opetusta suomalaisessa koulussa mahdollistuisi.

5. Tehostetaan tiedottamista ulkomaille muuttavien ja ulkomailta palaavien perheiden lasten opetus- järjestelyistä ja osaamisen todentamisesta myös Opetushallituksen ja ulkoministeriön yhteistyönä. Selvitetään ulkoministeriön kautta ulkomailta asuvien per-heiden lasten opetusjärjestelyihin liittyviä tämän hetkisiä ongelmia.

6. Varmistetaan Suomi-koulujen saaman valtionavustuksen riittävä taso. Suomi-kou-lujen eduskunnalta saama määräraha on vaihdellut vuosittain. Suomi-koulujen toimintaa kehitetään siten, että se tavoittaa myös vuosiluokkien 7–9 oppilaita. Käsiteltäviä sisältöjä tehdään vaativammiksi ja kehitetään mahdollisuutta opiskella suomen kieltä ja kulttuuria myös verkossa jollain keveämmällä tavalla, unohtamatta lähiopetuksen merkitystä. Ope-tushallitus on suosittanut, että Suomi-koulut laativat Suomi-koulujen opetussuunnitelma-suositusta 2015 hyödyntäen koulukohtaiset opetussuunnitelmat. Suomi-koulujen kou-lukohtaisista opetussuunnitelmista laaditaan määrällinen ja laadullinen kartoitus, jonka pohjalta voidaan yhtenäistää ja vahvistaa Suomi-koulujen opetuksen vaikuttavuutta ja laatua. Opetushallituksen päätös Suomi-koulujen valtionavustusten myöntämisperusteista vuodelta 2001 päivitetään. Päivityksen yhteydessä otetaan tarkasteluun oppilasryhmän muodostamisen perusteet mukaan lukien valtionavustukseen oikeuttavan ryhmäkoon pienentäminen ja mahdollisuus ottaa alle 3-vuotiaat lapset valtionavustuksen piiriin.

7. Laaditaan kokonaisselvitys eri toimijoista ja toimintamuodoista (myös etä- ja verkko-opetus), jotka toteuttavat suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin opetusta. Lisäksi selvitetään asiaan liittyvät eri rahoituskanavat ja niiden mahdollinen päällekkäisyys. Osana tätä selvitystä selvitetään myös Suomi-koulujen sähköisten oppimisympäristöjen ja oppi-materiaalin kehittäminen.

8. Ulkomailta toimivat suomenkieliset peruskoulut voivat tarjota jatkossa kaksikielistä opetusta, jossa opetuskielenä on suomi mutta osa opetuksesta kohdekielellä, joka olisi paikallinen kieli. Kaksikielinen opetus olisi tarkoitettu ensisijaisesti maassa vakinaisesti asuvien perheiden kaksikielisille lapsille, joissa kotikielinä ovat suomi ja paikallinen kieli.

Liite 1. Eriävä mielipide Ulkomaankoulujen asema ja tulevaisuus -työryhmän muistion kohtaan 7. Kehittämissuositukset 7.1.a

Helsinki 18.6.2019

”Oppilaaksi ottamisen perusteista säädettäessä lähtökohtana olisi tilapäisen asumisen yhtäläisempi ja vähemmän tapauskohtaista harkintaa sisältävä määrittely esimerkiksi säätämällä kaikkiin oppilaisiin sovellettavasta kolmen vuoden määräajasta, jonka lisäksi säädettäisiin mahdollisuudesta jatkaa aloitettu opiskelu maksullisena yksityisoppilana.”

Ehdotus koskee tuhansia suomalaisia, jotka työskentelevät eripituisia jaksoja ulkomailla, ja ei ole tasa-arvoisen ja saatavuudeltaan kaikkia koskevan suomalaisen koulutusjärjestelmän mukainen.

- Ehdotus on nykyisten säädösten vastainen, peruskoulu ei tunne luokkamutoista yksityisopetusta
- Ehdotus on vastoin pohjoismaista käytäntöä. Pääsääntöisesti muilla pohjoismailla riittää tukiperusteeksi maan kansalaisuus I. passi.
- Ehdotus on toimintamaiden oleskelulupasäännösten vastainen
- Ehdotus toteutuessaan rakentaa suomalaisten ulkomaankoulujen sisälle maksullisen eliittikoulun, jonka koulumaksut ovat 8 000 ja 10 000 euron välillä ja joita voivat maksaa vain suuret yritykset ja lähetystöt
- Ehdotus tekee pitkäjänteisen suunnittelun, sekä koulun budjetoinnin, että toiminnan osalta mahdottomaksi
- Ehdotus sisältää väliaikaisuuden määritelmän. Tämä on muistion kohdassa 2.1.1. Lainsäädännön ja opetuksen järjestämisluopien kuvaus, on todettu vain ”vallitsevaksi tulkinnaksi” (tulkinta tullut voimaan 2014)
- Ehdotus toteutuessaan aiheuttaa ongelmia kaikille suomalaisille virallisille kouluille ulkomailla ja osa kouluista joutuu lopettamaan toimintansa.
- Esitys ei tue työryhmän tavoitetta 4. ”Työryhmän tehtävänä on arvioida ulkomaankoulujen opetuksen ja koulutuksen merkitystä ja asemaa osana Suomen koulutusjärjestelmää, kansainvälistyvää koulutusta ja koulutusvientiä” sekä työryhmän asettaneen ministerin toteamusta ”Suomalaiset ulkomaankoulut pidettävä maailman huipulla”.

Tasa-arvon vastaista ehdotusta emme voi hyväksyä.

Aurinkorannikon suomalainen koulu,
opetusneuvos Hilikka Asteljoki

Moskovan suomalainen koulu,
rehtori Janne Salmela

Tallinnan suomalainen koulu,
asiaan valtuutettuna Kari Forssten

Suomi-Seura ry
toiminnanjohtaja Tina Strandberg

Liite 2. Esitys väestörekisteriotteen ilmoittaman kotikunnan käytöstä luopumisesta oppilaaksi otossa kuuden ulkosuomalaisen koulun osalta

Aurinkorannikon suomalainen koulu ja lukio

Brysselin suomalainen koulu

Moskovan suomalainen koulu

Pietarin suomalainen koulu

Tallinnan suomalainen koulu

Tarton suomalainen koulu

Perustelu:

- Sijaintimaiden omien oleskelulupasäännösten ja lakien vastaisuus.
- Kotikunnan vaatiminen on tuottanut harmia oppilaaksi otolle ja kotikuntalain kiertämistä.
- Vaatimus ei ole tasapuolinen kaikille, mitä enemmän varallisuutta, kiinteätä omaisuutta tai asuntoja perheellä on, sitä helpompi on saada maistraatista kotikunta.
- Edestakainen, työperäinen maasta – maahanmuutto on entistä useammin syynä perheen oleskeluun ulkomailla.
- Muiden pohjoismaisten koulujen oppilaaksi ottoon riittää kansalaisuus (passi) ja pitkäaikainen oleskelu on joko vaatimuksena tai etuna.

Vaihtoehdot:

1. Opetuksen järjestämisluvan sanamuodon muutos. Poistetaan sana 'tilapäisesti' ja allekirjoitetaan uudelleen.
Oppilaaksi otto: Suomen passi ja sosiaaliturvatunnus
2. Opetusluvut jätetään sanamuodoltaan ennalleen ja todetaan niiden koskevan koulujen perustamista.
Oppilaaksi otto: Suomen passi ja sosiaaliturvatunnus

Vuosittain 20.9. ilmoitetaan koulun oppilaat sosiaaliturvatunnuksineen valtiosuutta varten.

Esitys jätetään ennen 10.4.2019 kokousta jäsenten luettavaksi ja käsitellään kokouksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN: 978-952-263-655-3 (PDF)

ISSN: 1799-0351 (PDF)